

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 31.

Lördagen den 25 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 272, med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensen, m. m.; och
nr 273, med förslag till förordning om höjning av utskiftningskatten.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 274, angående anslag till kostnader för årlig taxering för budgetåret 1940/41; och

nr 275, angående vissa utökningar av arméorganisationen m. m.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 211, av herr *Undén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen; samt

nr 212, av herr *Andrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 63 regeringsformen och § 39 mom. 1 riksdagsordningen.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt av § 42 mom. 2 och § 68 riksdagsordningen jämte i ämnet väckt motion; och

nr 19, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i stadgan den 26 maj 1909 om val till riksdagens utskott.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska medikokirurgiska institutet jämte i ämnet väckta motioner.

*Anslag till
karolinska
sjukhuset
m. m.*

I en den 1 mars 1940 dagtecknad proposition, nr 149, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att fatta beslut på sätt i propositionen under särskilda med 1—12 betecknade punkter närmare angivits.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft
dels en inom andra kammaren av herr *E. Birke* m. fl. väckt motion (II: 110);

Första kammarens protokoll 1940. Nr 31.

Anslag till karolinska sjukhuset m. m. (Forts.)
dels ock en inom andra kammaren av herrar C. Lindberg och S. Cruse väckt motion (II: 224).

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

1. godkänna under punkten införd personalförteckning för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;
2. godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas under budgetåret 1940/41;
3. till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 3,496,000 kronor;
4. till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 2,300,000 kronor;
5. ur personalförteckningen för serafimerlasarettet utesluta 1 sjukgymnast men i nämnda förteckning uppföra dels under rubriken Ekonomipersonal 1 tvättföreståndarinna i lönegraden A 5, dels ock under rubriken Administrations- och kontorspersonal 1 kanslibitråde i lönegraden A 7;
6. godkänna under punkten införd avlöningsstat för serafimerlasarettet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;
7. till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,660,000 kronor;
8. till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,550,000 kronor;
9. i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet minska antalet tekniska biträden i lönegraden A 4 från två till ett;
10. bemyndiga Kungl. Maj:t att i avlöningsstaten för karolinska mediko-kirurgiska institutet — utöver under punkten 65 i riksdagens skrivelse den 29 mars 1940 nr 8 avsedda ändringar — vidtaga de ändringar, som föranledes av vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 mars 1940 anförts;
11. till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 715,900 kronor;
12. till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av hygieniska institutionen för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 45,000 kronor;

B. att motionerna II: 110 och II: 224, den sistnämnda i vad avsåge löneställningen för den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalen vid garnisonssjukhuset, måtte anses besvarade med vad utskottet förut i utlåtandet anförts;

C. att motionen II: 224 i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att befattningen som social kurator vid psykiatriska kliniken å karolinska sjukhuset skulle förändras från extra ordinarie tjänst i lönegraden Eo 7 till ordinarie befattning i lönegraden A 11.

Utskottet hade i denna del föreslagit, att ifrågavarande befattning skulle i likhet med den sociala kuratorstjänsten vid serafimerlasarettet tills vidare uppföras i lönegraden Eo 10 samt att på grund härav en under rubriken Sjukhuset i övrigt i avlöningsstaten upptagen anslagspost till avlöning till tjänstemän å ordinarie stat skulle minskas med i runt tal 3,000 kronor till 952,000 kronor och en i samma avlöningsstat ingående delpost till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal ökas med i runt tal 2,000 kronor till 1,777,000 kronor.

Anslag till karolinska sjukhuset m. m. (Forts.)

Vid utlåandet hade reservationer avgivits av, utom annan,

1) herrar *Gustafsson* i Benestad, *Johansson* i Fredrikslund, *Boman*, *Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm och *Andersson* i Prästbol angående underläkarnas vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet antal och löneställning;

2) herr *Pauli*, som dels ansett, att utskottets yttrande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en ny befattning som social kurator i lönegraden A 11 vid karolinska sjukhuset bort hava den lydelse, reservationen visade, dels ock yrkat, att utskottets hemställan under punkterna A 1 och A 2 till följd härav bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits.

Den senare reservationen innebar, att befattningen som social kurator vid karolinska sjukhuset skulle, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, uppföras i lönegraden A 11.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A 1.

Herr Pauli: Herr talman! Jag har tillåtit mig att anteckna en reservation, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag på en av de punkter, som ingå i den här förevarande delen av utskottets hemställan. Jag har begärt ordet endast för att säga, att trots att jag har kommit att bli ensam som reservant, är jag fortfarande övertygad om att det inte finns några sakliga skäl att här frångå Kungl. Maj:ts förslag.

Det rör sig om lönesättningen för en social kurator vid karolinska sjukhuset. Vid detta sjukhus finnas förut två sociala kuratorer i lönegraden A 11, och man är nu överens om att inrätta en tredje sådan befattning, som närmast skulle avse patienterna vid den psykiatriska avdelningen. Att detta klientel är särskilt krävande säger sig självt, och det finns intet tvivel om att en social kurator här behövs. Man kan också instämma med Kungl. Maj:t däri, att den erfarenhet, som har vunnits både i utlandet och här hemma angående omfattningen av de arbetsuppgifter, som åligga en sådan social kurator, är alldeles tillräcklig för att man nu skulle kunna bestämma sig för att inrätta en ordinarie befattning.

Utskottet har emellertid av någon anledning funnit, att man bör vänta ytterligare ett år, för att omfattningen av arbetsuppgifterna skall kunna närmare bestämmas, och utskottet vill, att man under detta år skall flytta upp den ifrågavarande tredje sociala kuratorn från den nuvarande extraordinarie ställningen i sjunde lönegraden till en extraordinarie ställning i tionde lönegraden, och sedan skall man ett följande år kunna företa det steg, som Kungl. Maj:t nu har föreslagit. Att på detta sätt gå fram i etapper kan ju visserligen se klokt och försiktigt ut, och jag tycker visst, att man skall vara försiktig där det finns något skäl till det. Men här finns det verkligen inte något annat skäl än att det kan anses klädsamt för statsutskottet att föreslå, att man på detta vis skall ta ett halvt steg i sänder. Då nu statsutskottets förslag inte innebär någonting annat än att vederbörande befattningshavare får vänta ytterligare ett år på den föreslagna löneställningen såsom ordinarie, så kan man ju säga, att inte någon alltför stor skada vållas. Jag har emellertid velat i korthet framställa dessa synpunkter på saken och anser att det varit lyckligare och sakligt mera berättigat, om statsutskottet utan att göra någon ändring hade bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

Anslag till karolinska sjukhuset m. m. (Forts.)

Jag ber att med framhållande härav, herr talman, få yrka bifall till min reservation, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts hemställan på denna punkt.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag instämmer med den föregående talaren i att det kunde vara hugget som stucket, vilken väg statsutskottet här skulle välja. Då statsutskottet med de 23 rösterna beslöt gå denna väg, som ju enligt reservanten inte var så farlig, utan mycket väl kunde gås, så tycker jag som han att det inte är mycket att diskutera om, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till *utskottets* förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av herr Paulis vid utlåntandet avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna A 2—A 12 samt B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ang. avlö-
ningen för
viss luft-
skydds-
personal.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 207, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet.

I Kungl. Maj:ts förevarande förslag var 2 § första stycket så lydande:

För personal, som under en tid av minst tre dagar i följd fullgör luftskyddstjänstgöring, må, där ej nedan annorlunda stadgas, lönen för dag (*daglön*) högst bestämmas i ortsgrupp I till fyra kronor, i ortsgrupp II till fem kronor och i ortsgrupp III till sex kronor med tillägg av en krona 25 öre för familjemedlem, som fyllt sexton år, och 80 öre för annan familjemedlem. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen.

Enligt förslaget skulle förordningen träda i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Till utskottets behandling ha vidare överlämnats två likalydande motioner, väckta den ena, nr 201, inom första kammaren av herr *G. Elofsson* m. fl. och den andra, nr 259, inom andra kammaren, av herr *J. Onsjö* m. fl., vari hemställts, att avlöningen till personal, tillhörande det allmänna luftskyddet, måtte utgå efter enhetliga grunder utan dyrortsgradering, förslagsvis med ett belopp av 5 kronor för dag jämte föreslagna familjebidrag.

Ang. avlöningen för viss luftskyddspersonal. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 201 och II: 259, vilka avsåge ändring i 2 § första stycket av förevarande förslag — måtte antaga det vid propositionen nr 207 fogade förslaget till förordning om grunderna för avlöning av viss personal, tillhörande det allmänna luftskyddet, med den ändringen, att förordningen skulle äga tillämpning från och med den 10 april 1940.

Reservation hade anförts av herrar *Heiding*, *Svensson* i Grönvik och *Andersson* i Södergård, som ansett, att utskottet — med uteslutande av viss del av utskottets motivering — bort, med tillstyrkande av motionerna I: 201 och II: 259 och i övrigt av Kungl. Maj:ts förslag under 2 §, förorda, att 2 § första stycket i förordningen skulle erhålla följande lydelse:

För personal, som under en tid av minst tre dagar i följd fullgör luftskyddstjänstgöring, må, där ej nedan annorlunda stadgas, lönen för dag (*daglön*) utgöra högst fem kronor med tillägg av en krona 25 öre för familjemedlem, som fyllt sexton år, och 80 öre för annan familjemedlem.

Herr **Heiding**: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet har föreslagits, att denna avlöning skall utgå efter ortsguppering, således i första ortsgruppen med fyra kronor, i andra ortsgruppen med fem kronor och i tredje med sex kronor per dag. Dessutom tillkommer skäligt bostadsbidrag, som kommer att utgå efter behovsprövning.

Detta Kungl. Maj:ts förslag bygger i allt väsentligt på sociala försvarsberedskapskommitténs i betänkande framlagda förslag. Kommittén har för sin del betonat luftskyddstjänstepliktens karaktär av allmän medborgerlig skyldighet att hjälpa samhället i ett farofyllt läge, då det med fog kunde krävas personliga uppoffringar av de till luftskyddstjänst uttagna lika väl som av de värnpliktiga. Departementschefen har bland annat uttalat: »Avlöningsbestämmelserna för luftskyddspersonal böra enligt min mening icke utformas så, att intresset för frivillig medverkan i luftskyddets tjänst därigenom kommer att avmattas.» Jag kan för min del inte förstå, hur det skall kunna bli något ökat intresse genom att man sätter avlöningarna så olika som här är föreslaget.

När det gäller en sådan jämförelsevis obetydlig avlöningsfråga som den här ifrågavarande, tycker jag det är egendomligt, att man skall behöva tillämpa denna dyrortsgruppering. Det reella underlaget för dyrortsbegreppet håller för närvarande på att försvinna. Det är numera så, kan man säga, att det inte är billigare att leva ute på landsbygden än i städerna. Denna pågående utjämning kan man mycket lätt konstatera. Befolkningen i de orter, som tillhöra de lägsta ortsgrupperna, måste ju i regel göra ofta långa och besvärliga resor in till städerna, när de skola köpa sina kläder och övriga förnödenheter. I alla dessa fall blir det ju fråga om en merutgift för resorna och dylikt. Såvitt jag förstår, blir det i varje fall inte billigare för dessa befolkningsgrupper. Enligt min mening är det därför en orättvisa, när man även i fråga om denna avlöning skall gå in för att tillämpa dyrortsgradering.

Det har i riksdagen talats så mycket om att landsbygden avfolkas. Men man bidrar till denna avfolkning genom att oupphörligen gå in för sådana förslag, som gång efter annan framläggas inför riksdagen om att ge lägre ersättningar till dem, som bo i de lägre ortsgrupperna. Man har redan fått vidtagna särskilda åtgärder för att få ut folk till landsbygden för att där utföra det nödvändiga arbetet, och det blir säkerligen inte bättre i fortsättningen.

Ang. avlöningen för viss luftskyddspersonal. (Forts.)

Jag får säga, att det för mig är mycket motbjudande att gå med på ett sådant förslag, som här är framlagt från Kungl. Maj:ts sida.

Här har väckts en motion om att denna ersättning skulle utgå med högst fem kronor per dag över hela linjen. Vid bifall till detta yrkande skulle således ortsgupperingen bortfalla. Beträffande familjeersättningen föreslås ingen ändring, utan denna skulle utgöra 1 krona 25 öre för familjemedlem, som fyllt sexton år, och 80 öre för annan familjemedlem. Jag har i utskottet ansett mig böra biträda denna motionärernas hemställan. Deras linje framstår för mig såsom den mest rättvisa.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Holstenson: Jag ber endast att få instämma med herr Heiding.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Som bekant är landet beträffande folkpensioneringen indelat i tre grupper med hänsyn till levnadskostnadernas olika storlek. Denna princip har riksdagen följt i fråga om familjebidragen under krigstid och likaså beträffande familjebidragen åt värnpliktigas familjer under fredstid. Jag vet inte vad som egentligen skulle motivera att i detta fall frångå den ordningen. Den grupp, som herr Heiding representerar, har redan i samband med behandlingen av dessa frågor om familjebidragen yrkat på slopande av ortsgupperingen, men riksdagen har inte velat frångå principen. Jag förutsätter, att riksdagen även i detta fall rättvisligen bör följa samma princip.

Under sådana omständigheter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Heiding* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 164, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild ersättning för debitering av värnskatt;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 168, i anledning av väckta motioner om utökning av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 169, i anledning av väckta motioner angående slopande av markegångs-sättningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 170, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändring av 55 § civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8).

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m. *Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m.*

I en den 15 mars 1940 dagtecknad proposition, nr 241, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 juni 1940 till och med den 30 juni 1941 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

I motiveringen hade utskottet i anslutning till föredragande departementschefens uttalanden till statsrådsprotokollet behandlat riktlinjerna för penningpolitiken under nu rådande förhållanden och därvid ingått på åtskilliga frågor av allmänekonomisk och finanspolitisk natur.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Här har bankoutskottet avgivit ett utlåtande, som är mycket intressant ur den synpunkten, att det berör prisläget och valutapolitiken överhuvud taget. Det är ju inte vid så många tillfällen under denna riksdag som de sakerna ha förelegat till behandling. Jag har för min del tyckt, att om man nu inte framför några som helst synpunkter på de uttalanden, som göras i bankoutskottets utlåtande, så skulle det vara detsamma som att man godtar varje bokstav av vad som står i utlåtandet. Jag kan för min del instämma i mycket av vad som uttalas, men utlåtandet synes mig åtminstone på några punkter tarva kommentarer.

Utskottet talar i början om att en ledande princip bör vara att bibehålla största möjliga stabilitet i prisnivån. Nu är det i vanliga fall så, att prisnivån

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

för vissa varor varierar beroende på tillgång och efterfrågan. Vid varje given tidpunkt finns det alltid några varor, vars priser äro i ett bottenläge. I de fall, då bottenläget råkat infalla vid tiden för krigsutbrottet, är det enligt min mening knappast en riktig princip att prisläget för dessa varor skall stabiliseras vid detta bottenläge. I fråga om en hel del ganska viktiga varuslag har detta blivit fallet. Prisnivån kanske inte alltid befinner sig i själva bottenläget, men dock relativt nära. Det kan vara inte bara orätt, utan även oklokt att fixera en sådan tillfällig, ogynnsam prisnivå. Ett ogynnsamt prisläge i fråga om vissa viktiga varuslag kan nämligen leda till att det just där uppstår varuknapphet.

Det kan nu inte hjälpas, att vissa livsmedelsprodukter, ved m. m. förekomma i den klass av varor, där priserna ha varit nedpressade. Utskottet säger emellertid på ett annat ställe, att det överhuvud taget måste förhindras, att jordbruksprodukterna stiga i pris »mer än som är oundgängligen nödvändigt». Om man nu går alldeles för hårt fram på den punkten, så kan resultatet möjligen bliva, att vissa slag av jordbruksprodukter komma att, inte försvinna, men minskas till sin kvantitet. Man kommer då att stå inför en kanske i viss mån genom den egna prispolitiken förorsakad minskning i varumängden. Att motarbeta en prisstegring, som beror på varuknapphet, är nog en svårare uppgift än någon annan på det här området. Då hjälper det kanske inte ens med ransonering och beslag, ty när föga finns att dela, så är det ju ingenting att göra åt saken.

För att motverka sådant har man i stället tillgripit subvention i mycket stor omfattning av livsmedelsproduktionen. De belopp det här rör sig om måste absolut komma att inverka på statens affärer i övrigt. Jag har för min del försökt tänka igenom, om det är riktigt att gå denna väg. Jag vill inte påstå, att jag har kommit till någon fullständig klarhet i saken. Problemet hör nog till de svåraste att klara ut. Men jag har ännu så länge åtminstone den misstanken boende kvar i mitt hjärta, att det knappast är mycket vunnit med att på skattevägen i form av såväl direkta som indirekta skatter ta ut så stora belopp, som fallet är under detta budgetår, för att subventionera produktionen av vissa livsmedel. Till detta ändamål ha ju under detta budgetår anslagits sammanlagt inte mindre än 80 miljoner kronor. Jag vill inte påstå, att man borde låta livsmedelspriserna gå upp exakt så högt som skulle behövas för att täcka produktionskostnaderna. Man kunde ju tänka sig en mellanväg. Vissa priser finge då stiga något mer än vad som nu har skett och samtidigt sluppe statsmakterna ifrån att ta upp så höga belopp för subventioneringen, som nu har blivit fallet. Jag tror, att en alltför sträng princip beträffande prisläget har upprätthållits härvidlag, och att man kunde ha funnit en medelväg, som varit klokare och som inte så starkt belastat den ansträngda statsbudgeten.

Beträffande priserna särskilt på livsmedel är det dessutom någonting, som egentligen inte beröres här i utskottsutlåtandet, men som jag tycker bör skjutas in vid detta tillfälle. Det har under de senaste månaderna, tycker jag, blivit ett rätt allmänt tal här i landet, att allting stiger och särskilt livsmedelspriserna. Jag vill begagna detta tillfälle att påpeka, att det senare påståendet är oriktigt, i varje fall, när det gäller partipriserna. Däremot har jag märkt, att minutpriserna för vissa produkter nog ha stigit. Jag har ett exempel på en sådan höjning, som varje dag träffar mig själv. Jag brukar varje morgon gå in på en mjölkbar och få en portion filmjök. Den kostade i vintras 30 öre, sedan höjdes priset till 40 öre, och nu kostar den 45 öre. Men jag har händelsvis hört efter hos mjölkcentralen och fått veta, att priserna till mjölkbarerna inte höjts med ett enda öre under denna tid. Nu är ju inte detta någon så

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

stor produkt, och det kan inte heller sägas generellt, att minutpriserna stigit på detta sätt. Men sådant kan nog ändå ge anledning till ryktessmideri resulterande i en allmän föreställning, att det har varit stora höjningar i fråga om livsmedelspriserna. Det är väl egentligen bara potatisen, som har stigit nämnvärt i pris, beroende på att en hel del av förråden frusit under den ovanligt stränga vintern. I övrigt är det väl inga prisförhöjningar att tala om, i varje fall inte från producenternas sida.

När utskottet talar om kontroll av priserna på jordbruksprodukter, menar jag därför, att man nog borde skilja på partipriserna och minutpriserna. Antingen bör man säga, att man närmast tänkt på partipriserna, eller också bör man säga, att man önskar lika stor kontroll över minutpriserna som över partipriserna. Det är naturligtvis mycket lättare att kontrollera partipriserna beträffande sådana varor, som omhänderhas av exempelvis jordbrukarnas stora riksorganisationer. Där är det ju bara att göra en överenskommelse om hur högt priset skall vara, och så är saken klar. När det gäller minutpriserna, är det däremot inte så gott att veta eller fastställa, hur priserna ligga till ute i de tiotusentals affärerna.

Jag har velat begagna detta tillfälle för att fastslå, att jordbrukarna och deras organisationer faktiskt ha varit en lojal grupp här i samhället och att de inte ha velat ta för sig, utan ha försökt att göra övergången till de nu inträdda svårare förhållandena så lätt som möjligt. Men vi äro inte riktigt glada åt att motta den stora subvention, som har beslutats, utan vi skulle helst se, att man kunde ta ut en större del av den nödvändiga likviden mera direkt. Jag tror inte, att detta skulle ha så ödesdigra verkningar, som många föreställa sig, ty det är ju inte bara mat en familjs inkomster användas till. Jag skulle förmoda, att den procentsats, med vilken kostnaderna för livsmedel nu ingå i en familjs sammanlagda levnadskostnader, är lägre nu än den var till exempel för 15 år sedan. De flesta jordbruksprodukter lågo väl så högt i pris på 1920-talets mitt som nu; i varje fall fingo jordbrukarna ett pris, som i förhållande till dåtida omkostnader var gynnsammare än i nuvarande stund. Nu menar jag, att även om en viss höjning av livsmedelspriserna skulle komma till stånd, så behöver detta inte inverka så, att det blir en sänkning i konsumtionen av livsmedel. Ty äta är något, som man nog känner med sig att man behöver göra varje dag! Däremot kan man ju inskränka på en del andra saker. I synnerhet ser man här i Stockholm många exempel på att livsföringen är sådan, att det finns möjlighet att spara i en utsträckning, som en landsbo oftast inte kan göra.

Jag skulle därför kunna tänka mig, att man så småningom kommer till det resultatet, att det inte går att strikt upprätthålla den princip, som när det gäller livsmedelspriserna är uttalad på sid. 9 i utskottsutlåtandet. I övrigt vill jag endast tillägga att beträffande huvudprincipen, att prisstegringarna inte få vara högre än som svarar mot höjningen av produktionskostnaderna, från min sida ingenting finnes att anmärka.

Sedan utskottet sålunda har sysslat med prisförhållandena och även kommit in på ränteförhållandena — om vilka det enligt min mening inte är mycket att tillägga — på sammanlagt tre sidor i utlåtandet, så komma fyra rader, vilka lyda på följande sätt: »Lika viktigt som att de enskilda begränsa sin konsumtion är, att staten och andra offentliga organ inskränka sina ordinarie utgifter. Alla möjligheter till besparingar härutinnan böra därför tillvaratagas, och gäller detta även redan beslutade utgifter.»

Jag tycker faktiskt, att det skulle ha varit lämpligt, att man skrivit detta med kursiv stil eller strukit under det eller framhävt det på annat sätt. Det är nämligen så kortfattat i förhållande till det övriga, att det för många män-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

niskor måhända inte framstår som en lika viktig sak som det, som avhandlas på de tre föregående sidorna. Men på detta område är inte på långt när allt gjort som kan göras. Många gånger, när man ställes inför höga skatter och besvär med att anskaffa medel till dem, skulle man fullgöra sina skyldigheter med mycket större jämnmod, om man i sitt hjärta vore övertygad om att utgifterna vore nedskurna så långt som det verkligen går. Jag tror till och med att en del av försvarskostnaderna skulle kunna minskas utan att effektiviteten därför minskades. Det finns kostnader, som jag är tämligen förvissad om att det skulle gå att göra en hel del åt. För min del har jag gjort vissa påståtningar hos några av departementen, men jag vet ju inte i vad mån de gjort effekt. En hel del av dessa saker är det ömtåligt att här exemplifiera, då de måste beröra personer, sammanslutningar och andra, som kunna känna sig stötta, om de bringas på tal. Därför vill jag nu inte nämna några detaljer. Att det emellertid här finns möjligheter till långt gående besparingsåtgärder, om man blott är så hänsynslös som tiden kräver, är en uppfattning, som jag blivit alltmer övertygad om.

Frågan är, om man utvecklar en tillräckligt hög grad av radikalism på detta område. Om både konservatism och radikalism kan man väl säga, att de skola användas vid rätta tillfällen och i rätta proportioner. Detta område anser jag vara ett tillfälle, då radikalism bör användas, och det talet tycker jag borde kunna förstås, när det finns så många radikaler både inom regering och riksdag. Härvidlag beror det inte bara på förmågan att kunna hitta någonting att spara, utan också på viljan att göra det. Den tycker jag i någon mån har fattats på detta område.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag tänker inte heller hålla något större anförande i denna fråga, och jag begärde ordet närmast med anledning av herr Mannerskantz' uttalanden.

Det förhåller sig ju så med detta bankoutskottets utlåtande, att det är, vågar man nästan säga, mera ett teoriernas skelett än verklighetens kött. Bankoutskottet har ju inte tillfälle att framlägga några förslag till anordningar av det ena eller andra slaget. Det förslag, som vi haft att taga ställning till, är ju ganska enkelt — det går endast ut på att riksdagen skall förnya det gamla beslutet om befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld. Om den saken råder väl ingenstans några delade meningar, och det har inte heller gjort det i utskottet. Men utskottet har i likhet med bankofullmäktige och finansministern ansett det lämpligt att till detta förslag knyta några betraktelser rörande den ekonomiska politiken i allmänhet. Det ankommer inte, som sagt, på bankoutskottet att framlägga några förslag beträffande detaljerna i denna politik, utan det får ankomma på regeringen och riksdagen och dess övriga utskott att göra verklighet av de principer, som här uttalats, under förutsättning att de vinna riksdagens godkännande.

Det var ett par uttalanden av herr Mannerskantz, som jag antecknade och som jag skall be att få nämna ett par ord om. Han konstaterade, att det genomgående i bankoutskottets liksom i fullmäktiges och finansministerns uttalanden var, att man bör eftersträva största möjliga stabilitet i prisnivån. Han påpekade i anslutning till detta, att det finns vissa varor, som befunnit sig i ett bottenläge, och att det skulle vara oriktigt att stabilisera priserna för dessa varor i ett sådant bottenläge. Den som läser utskottsutlåtandets många sidor finner emellertid, att något sådant yrkande inte framställts, vare sig från det ena eller det andra hållet. Bankoutskottet har, som jag nyss nämnde, inte framlagt något förslag beträffande vissa priser, utan endast rent allmänt

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

och principiellt uttalat, att man bör eftersträva en så stabil prisnivå som möjligt. Att det sedan inte är möjligt att strikt förverkliga detta, är ju alldeles uppenbart. Enligt mångas mening, uttalad av bl. a. professor Cassel i går, befinner vi oss i en rätt framskriden inflatorisk utveckling. Här gäller det alltså att bromsa så mycket som möjligt, så att inte denna utveckling leder till den katastrofala omstörtning, som penningväsendet utsattes för under det förra kriget och åren därefter.

Herr Mannerskantz påpekade beträffande livsmedelspriserna, att om man håller priserna på dessa nere alltför mycket, så riskerar man att det blir en minskning i produktionen, som är betydligt farligare, än om man får betala högre pris än skäligt för dessa varor. Ja, men jag vill påpeka, att utskottet reserverat sig just på den punkten. Utskottet uttalar, att en stegring av ersättningen till svenska produktionsfaktorer bör så vitt möjligt begränsas, men sedan heter det: »Förhöjd ersättning bör i huvudsak endast få förekomma i sådana fall, där ett bibehållande av en relativt låg ersättning för visst arbete skulle minska förutsättningarna för landets förseende med erforderliga varor.» Det är klart, att sådana hänsyn måste tagas. Sedan beror det på en avvägning, hur långt man kan gå. Jordbrukarna vilja ha bättre priser för sina varor; bankoutskottet kan för sin del inte göra någonting annat än understryka, att det är av den allra största vikt att prisförhöjningen på jordbrukets produkter — vilka intaga en nyckelställning; det kunna vi inte komma ifrån — hålles tillbaka så långt det överhuvud är möjligt. Sedan få vederbörande, som skola verkställa dessa prisregleringar, avväga hur långt man kan gå och hur mycket man måste hålla igen. Men att jordbruksprodukterna verkligen intaga en nyckelställning, som kan vara avgörande för hela utvecklingen, det kan man väl, som sagt, ändå inte komma ifrån. Jag tror ingen har riktat den förebråelsen mot jordbrukarna, som herr Mannerskantz trodde att man gjort, att de oskäligt skulle taga för sig. Det har åtminstone inte stått att läsa i bankoutskottets utlåtande, inte heller i något annat dokument som redovisas i detta utlåtande.

Vad man bör trycka på är emellertid, att om priserna på jordbrukets produkter släpptes fria, vilket jag nästan fick ett intryck av att herr Mannerskantz ville, skulle det säkerligen utöva skadliga inverknings på andra områden. Då kommer framför allt löneskraven i gång, och sedan har man skådespelet ifrån förra kriget för ögonen. Vi hamna då i samma *circulus vitiosus*, som inte kunde hindras, förrän kriget var slut och en lång tid efteråt. Principen att man skall taga ut det pris, som svarar mot produktionskostnaderna, tror jag inte kan godkännas. Vissa höjningar äro ju betingade av importvarornas stegring — det är också ett faktum, som man inte kan komma ifrån. De måste läggas på varorna. Men å andra sidan skall det till sist vara någon, som överhuvud taget bär de stegrade bördor, som denna krigstid lägger på nationen, och man kan lika litet komma ifrån, att de måste bäras solidariskt av alla människor, även av alla producentgrupper och alltså även av jordbrukarna.

Överhuvud taget är det nödvändigt att bryta ned den där föreställningen, som säkert finns hos de flesta människor, att det är en enkel formel, att man skall ha kompensation för de höjningar i levnadskostnaderna, som ha inträtt. Det går faktiskt inte. Det har uppstått en minskad tillgång på varor, och följden härav blir att priserna stiga. Man kan inte komma ifrån detta. Om t. ex. lönerna tillåtas stiga i proportion till prisernas höjning, så blir det ju bara en sådan där cirkel, som för varje gång man kommer tillbaka i samma läge har medfört en stegring, som i verkligheten icke alls är någon stegring av inkomsten, utan endast en försämring av penningvärdet. Om man inte kan få i människornas huvuden, att denna kompensation är en chimär, som inte

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
låter sig genomföras, kunna vi säkerligen inte hindra att inflationen på verkligt allvar kommer i gång.

Jag instämmer i herr Mannerskantz' krav på att också staten skall spara så mycket den kan. Jag vill påpeka, att det har också utskottet understrukit så kraftigt som det gärna är möjligt. Herr Mannerskantz menade, att man skulle ha satt dessa ord med kursiv stil, och det hade jag ju för min del inte haft någonting emot. Men herr Mannerskantz kan själv vittna om hur lätt det är att säga tulipan, men hur svårt det är att göra den. Det tjänar inte mycket till att riksdagen så där i allmänhet understryker, att staten skall hålla tillbaka sina utgifter. Det är ju i alla fall riksdagen, som genom sina beslut bestämmer, i hur hög grad ett sådant tillbakahållande är möjligt. Herr Mannerskantz har kanske själv ofta haft anledning att ställa sig den frågan, huruvida han gjort tillräckligt för att uppnå den sparsamhet med statens medel, som han här predikar. Att det går att spara även på försvarskostnaderna, är ju ett djärvt påstående från herr Mannerskantz i denna tid, men jag tillåter mig trots djävheten att instämma med honom.

Det föreliggande bankoutsjottsutlåtandet har varit föremål för åtskilliga uttalanden i pressen. Det finns knappast någon anledning att här till behandling upptaga påståenden, som där ha förekommit, men ett par saker skulle jag ändå vilja påpeka. I professor Cassels artikel i går påtalades, att propositionen och utskottsutlåtandet framkommit så sent. Redan den 15 mars skulle propositionen vara dagtecknad, men den framlades på ett långt senare stadium. Professorn betecknade också resultatet som ganska magert.

Riksdagens ledamöter torde väl vara medvetna om anledningen till detta fördröjande. Det var ju meningen, att man i anslutning till årets proposition angående guldinlösningen skulle ingå i ett utförligare resonemang beträffande den finansiella politiken och valutapolitiken, och bankofullmäktiges utlåtande avgavs ju också vid en ganska tidig tidpunkt. Men var och en, som läser detta utlåtande från bankofullmäktige, finner genast, att det delvis hänger i luften. Det knyter åtskilliga betraktelser bl. a. till det finska kriget, som nu inte alls äro aktuella. Däremot tar det inte alls ställning till de förhållanden, som därefter ha inträtt, framför allt den totala avspärrning från världsmarknaden, som drabbat vårt land på grund av de senaste krigshändelserna. Det är klart, att detta föranledde en fullständig omarbetning av de dispositioner, som från början planerats. Genom avspärrningen har i många avseenden vårt läge blivit oerhört mycket mer komplicerat, medan i penningpolitiskt avseende en förenkling inträtt, och det är klart, att detta tagit sig uttryck såväl i propositionen som i bankoutsjottets utlåtande.

Det var vidare ett annat uttalande i någon tidning, som jag fäst mig vid. Jag vill minnas att det var Dagens Nyheter, som påstod, att bankoutsjottet i sina reflexioner rörande räntepolitiken skulle ha velat förmäna bankerna att täcka sina kostnader, genom det uttalande, som utskottet gjort rörande nödvändigheten att hålla nere marginalen mellan inlånings- och utlåningsräntorna. Så är naturligtvis inte alls förhållandet. Det påpekande, som bankoutsjottet gjort i detta sammanhang, syftar däremot på att understryka nödvändigheten av att bankerna i det läge, som nu har uppstått, icke oskäligt utnyttja de möjligheter de ha att taga en betydande avans på låntagarnas bekostnad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Wohlin: Herr talman! Det av finansministern och utskottet framlagda penningpolitiska programmet har ju till huvudsyfte att så långt görligt är hindra en mera framträdande allmän prisstegring samt främst och i all synnerhet att förebygga den olycka för hela folkhushållningen, som en infla-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

tion i ordets egentliga mening otvivelaktigt skulle medföra. Jag föreställer mig, att några delade meningar rörande dessa huvudprinciper i det framlagda utskottsbetänkandet icke föreligga och att man sålunda i stora drag kan ansluta sig till vad först departementschefen och sedermera bankoutskottet härutinnan anfört.

Med avseende emellertid å vissa i bankoutskottets utlåtande antingen berörda eller med lätt hand förbigångna detaljspörsmål av relativt stor betydelse vill jag tillåta mig att här anföra några ord, även om jag kan vara beredd på gensagor från skilda håll gentemot den uppfattning, jag härutinnan företräder. Jag ämnar härvid icke ingå på det kapitel, som den förste ärade talarren i denna debatt tog upp till behandling och som avser den svåra frågan, huru man å ena sidan skall kunna på ett tillfredsställande sätt hjälpa det svenska jordbruket i dess otvivelaktigt förekommande stora bekymmer, men å andra sidan förebygga att priserna på livsmedel stegras på ett sätt, som kanske för de breda fattigare befolkningslagren kan medföra en väsentlig nedsättning av levnadsstandarden. Det finns i detta sammanhang ett annat spörsmål, som icke endast i städerna, främst storstäderna, utan även i mindre samhällen har en avgörande betydelse för dessa samhällslagers ekonomiska ställning i en situation som den nuvarande. När dessa stora grupper av svenska medborgare å ena sidan måste vidkännas de inskränkningar i sin levnadsstandard, som äro en ofrånkomlig följd av den alltjämt ökade såväl direkta som indirekta beskattningen och av andra anspråk, som av naturliga skäl ställas på dessa medborgargrupper i form av hjälp till oss närstående grannländer och i form av teckningar på för rikets välfärd viktiga försvarslån, och å andra sidan måste vidkännas på åtskilliga områden ganska avsevärda prisstegringar å de förbrukningsartiklar, som de nödgas köpa, så är det en punkt, kring vilken mina tankar vid detta tillfälle särskilt röra sig och som jag tycker under den gångna lagtima riksdagen likaväl som under den urtima riksdagen icke med tillräcklig kraft understrukits och icke blivit med erforderlig noggrannhet observerad av riksdagens kamrar. Jag syftar härvid på den mycket betydande post i varje familjs budget — det gäller familjer i alla samhällslager, men naturligtvis främst de mindre bemedlade familjerna liksom även medelklassen här i landet — som utgöres av hyreskostnaderna och vad därmed sammanhänger.

Det är allmänt känt, att vår huvudstad på detta område redan före den nuvarande krisens inträdande var en av de dyraste i hela världen, och det torde vara känt, att hyreskostnaderna i denna stad för de stora och breda skikten av allmänheten utgöra en mycket betydande och i grund och botten icke riktigt proportionerad del av hushållens budgeter. Dessa hyreskostnader äro i själva verket av den centrala betydelse för den breda allmänhetens möjligheter att bära de med jordbruksprodukternas naturliga prisstegring föränade följderna, liksom även följderna av andra prisstegringar och konsekvenserna av skattelagstiftningen i dennas olika former, att man från statsmakternas sida måste fästa alldeles särskild vikt vid möjligheten att hålla hyreskostnaderna för allmänheten och därvid främst för de breda folklagren inom rimliga gränser. Nu är det visserligen sant, att en stor del av den ökade belastning, som hyresgästerna såväl här i staden som på andra orter i riket under den senaste vintern fått bära, härrör från en omständighet, som är utförligt berörd i bankoutskottets betänkande, nämligen den utomordentliga prisstegring på kol, som av kända orsaker ägt rum, och att problemet således ingalunda är så alldeles enkelt, som man måhända i allmänhet eller ofta föreställer sig. Jag vill också erinra därom, att fastighetsägarna, förutom denna utomordentliga merbelastning å sina utgifter, under rådande förhållanden ha

Ang penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

att vidkännas även andra betydande merkostnader för skötseln av fastigheterna. Inredandet av skyddsrum utgör exempelvis en sådan betydande merbelastning för fastighetsägarna, vartill komma de stegrade reparations- och underhållskostnaderna för fastigheterna i allmänhet och mycket annat i den stilen. Men det gäller ju här för statsmakterna att finna en rättvis avvägning mellan å ena sidan fastighetsägarnas legitima intressen och å den andra sidan de intressen, som företrädas av den till numerären oändligt mycket större svenska allmänhet, som är hyresgäster i dessa fastigheter och vars ekonomi, såsom jag nyss anförde, på ett mycket väsentligt sätt påverkas av hyreskostnaderna och dessas stegring.

Det torde vara känt, att en viss, om också mindre hyresstegring har ägt rum här i staden redan under innevarande vinter oberoende av kolprisernas stegring. Men därutöver har själva frågan om kolkostnaderna lösts åtminstone i viss omfattning på det sättet, att hyresvärdarna vid hot om uppsägning avtvingat hyresgästerna klausuler, som innefatta betydande skyldighet för hyresgästerna att deltaga i hyresvärdarnas ökade utgifter för uppvärmningen av husen. Dessa kolkláusuler ha kommit till i hyreskontrakt, som löpt ut vid olika tidpunkter under den senaste tiden, och de äro för hyresgästerna mycket hårda. Därmed vill jag visserligen icke fälla något preciserat omdöme — vilket är ganska svårt att göra — rörande å ena sidan hyresvärdarnas och å den andra sidan hyresgästernas möjligheter att bära respektive andelar av de ökade kostnaderna i fråga liksom av de ökade kostnaderna för husens underhåll i allmänhet. Jag har emellertid den uppfattningen, att vad som mest trycker den stora konsumentklassen, framför allt i städerna men även i andra samhällen här i landet, icke är matvarupriserna och icke den omständigheten, att dessa kunna ha stigit med ett mindre belopp. Jag tror, att man skulle kunna komma till en ganska god uppgörelse mellan de stora producentgrupperna på livsmedelsområdet å ena sidan och konsumentgrupperna å den andra genom att, på sätt den förste ärade talaren här antydde, icke subventionsvägen söka lösa denna fråga med de enorma subventionsbelopp, som det nu är tal om, utan genom en mindre naturlig prisstegring på själva produkterna, en prisstegring, som därigenom att den sprides ut över den enskildes budget får mindre inflytande på familjens hela levnadsstandard. Jag tror, att ett sådant tillvägagångssätt även ur den synpunkten vore mera fördelaktigt än den nya jordbrukspolitik, som inaugurerades under den ertima riksdagen, och att därigenom skattebelastningen på samhället i dess helhet bleve mindre och således även möjligheten att hindra en inflationistisk tendens större. Men vad jag framför allt vill understryka är mina ganska djupt kända och en smula upprörda känslor inför den passivitet, som statsmakterna enligt min uppfattning — låt vara att man vidtagit vissa åtgärder, som jag gärna erkänner — likväl i stort sett visat med avseende å förhållandena på hyresmarknaden. Jag vill icke bestrida, att en del här blivit gjort, och jag känner ju väl till socialstyrelsens allmänna råd och anvisningar i detta avseende. Jag känner också till vissa mindre ingripande lagstiftningsåtgärder, som beslutats. Men det väldiga problemet är ju detta: skola de intressen, som företrädas av en svensk allmänhet, vilka räknas i miljoner till numerären och som pressas hårt av tidsläget, få stå så mycket tillbaka för intressena hos några tiotusentals fastighetsägare, vilkas ekonomiska ställning visserligen mången gång kan vara rätt besvärlig, men vilka i stort sett såsom samhällsgrupp betraktade icke kunna sägas befinna sig i samma svåra läge som den stora breda svenska allmänheten? Jag erkänner gärna, att det är lätt att i detta sammanhang begagna uttryck, som kunna missförstås, och att fälla omdömen, som kanske icke äro så väl övertänkta. Jag har med detta anförande icke velat på något sätt gå

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

till ett angrepp på den svenska fastighetsägarkåren, som även den omfattar en stor grupp svenska medborgare, men jag tror ändå, att det ligger något riktigt i dessa mina erinringar, ehuru jag först vid detta tillfälle tillät mig föra fram dem. Jag skulle därför till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet eller till bankoutskottets ärade ordförande vilja ställa den frågan: är det under nuvarande förhållanden i världen och i Sverige, vilka ju icke närmare behöva karakteriseras, verkligen möjligt att överhuvud taget på ett sådant område som det jag nu berört, i så stor utsträckning som fallet är tillämpa den gammalliberala ideologiens uppfattningar? Är det icke snarare nödvändigt att på detta område liksom på många andra omställa samhällets inre hushållning i riktning mot en krigshushållning i mera egentlig mening i syfte att skydda de stora breda folklagren framför allt mot det olidliga tryck, som hyreskostnaderna utöva på deras budget?

Jag känner väl till diskussionerna under förra världskriget om den maximering av hyrorna, som då genom lagstiftningsingripanden ägde rum, och alla de nationalekonomiska invändningar, som på den tiden riktades mot en tvångsreglering på hyresmarknaden framför allt med hänsyn till nybyggnadsverksamheten. Men jag tillåter mig likväl med all respekt för dessa nationalekonomiska tankegångar fråga, huruvida ändå icke intressena hos miljoner, som redan bo i färdigbyggda fastigheter, böra gå före intressena hos dem, som vilja inflytta till de stora samhällena och för vilkas behov nybyggnader i viss omfattning måste komma till stånd. Jag tror, att man, även om man ser på frågan från en annan synpunkt, som för mig naturligtvis alltid ligger nära till hands, nämligen ur synpunkten av de barnrika familjernas ställning och för övrigt ur allmän befolkningspolitisk synpunkt, måste finna, att bostadskostnaderna spela en så enorm roll — hur stor den är, kunna särskilt de ärade representanterna från landsbygden men även de från andra samhällen i landet, som icke personligen känna hyresstrycket i en storstad, måhända icke riktigt föreställa sig — att åtgärder i det syfte jag här antytt dock måste anses påkallade.

Jag vill med dessa mina ord, herr talman, icke rikta någon anmärkning mot bankoutskottets utlåtande på annat sätt än att det förefaller mig vara rätt egendomligt, att bankoutskottet, när utskottet i sin framställning intagit en erinran om den prisövervakning, som utövas här i landet beträffande olika varor, och framhållit, att denna i första hand bör inriktas på standardiserade varor av särskild betydelse och även utbyggas med ransonering, likväl, såvitt jag har funnit, icke med ett ord berört den nyttighet, som jag här tillät mig tala om, nämligen bostadslägenheterna för allmänheten, och som ju, såsom jag här försökt understryka, är mycket viktigare än hundratals andra varor, som äro underkastade den prisövervakning, varom bankoutskottet talar. Det skulle vara ganska beklämmande, om den svenska nationens förmåga att motstå de våldsamma påfrestningar på dess ekonomi, som äro oundvikliga för alla, skulle försvagas därigenom att statsmakterna på det område jag här särskilt tillät mig beröra icke vidtog efter tidsomständigheterna avpassade åtgärder — åtgärder, som man i likhet med den förste ärade talaren gärna må kalla för radikala, men vittnande om en radikalism, som i nuvarande tidsläge förefaller mig ganska väl motiverad.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr von Heland: Herr talman! Då bankoutskottets ärade ordförande deklarerade, att bankoutskottets utlåtande kunde betraktas såsom ett teoriernas skelett mer än verklighetens kött, borde detta yttrande kanske ha motiverat, att man inte fortsatte debatten, men sedermera uppehöll sig bankout-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
skottets ärade ordförande länge vid ett uttalande på sid. 9, varom även andra synas mig böra få framhålla några synpunkter.

Den ifrågavarande meningen lyder: »Såsom fullmäktige framhållit, är det vidare av vikt, att priserna på för folkförsörjningen nödvändiga jordbruksprodukter icke tillåtas stiga mer än som är oundgängligen nödvändigt.» Det beror ju alldeles på, hur detta kommer att tillämpas i praktiken. Jag vet inte riktigt, vilken utgångspunkt man anser sig skola ha, när man skall hindra en prisstegring. Det kan ju nämligen ha varit på det sättet, att en viss näring vid krigsutbrottet erhöi synnerligen dåliga priser, kanske delvis understigande produktionskostnaderna, under det att andra näringar hade en synnerligen lukrativ ställning till följd av de goda priser, som där förekommo. Det kan väl då icke vara rimligt, att en prisstegring icke skall tillåtas inom en näring, som redan från begynnelsen hade synnerligen låga priser, under det att kanske andra näringar skola få behålla sina goda priser.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att man nu i Sociala meddelanden i regel anger levnadskostnadsindex med utgångspunkt från år 1935. Detta år är ur min synpunkt icke det lyckligaste, ty då rådde här i landet en mycket kraftig högkonjunktur inom de flesta näringar utom jordbruksnäringen, som hade en synnerligen svag ställning. Det kan alltså inte vara riktigt att taga det årets förhållanden till utgångspunkt, när man skall avgöra, vilken prisutveckling som bör äga rum.

Jag skulle också vilja fråga regeringen och framför allt finansministern, om det kan vara lämpligt under nuvarande förhållanden, att vår utländska valuta användes till att inköpa sådana varor, som kunna framställas inom landet, och att man med hjälp av denna import håller nere priserna för den inhemska produktionen, varigenom denna kanske avmattas, i stället för att produktionsvolymen till landets fördel skulle ökas. Vår valutareserv har sedan krigsutbrottet minskat med nära hälften eller cirka en miljard kronor. Det synes mig då vara ganska nödvändigt, att vi med hänsyn till de svårigheter, som vår export nu har att kämpa med, försöka använda vår valuta på ett sådant sätt, att den kommer till användning för inköp endast av sådana varor, som äro absolut oundgängliga och som icke kunna ersättas inom landet.

Det synes mig vidare vara farligt för samhället, om man går till väga på det sättet, att man endast håller nere priserna. Vi ha sett, vart en sådan politik ledde i vedfrågan, där man ju till en början försökte hålla prisnivån nere och undvek att stimulera arbetet i skogarna, vilket väl nu kommer att hämna sig, till skada inte minst för den breda allmänheten, eftersom skogshuggningarna icke kommo i gång, åtminstone inte i rätt tid.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att samma risk föreligger, när det gäller jordbrukarnas viktigaste produktionsgren, mjölkproduktionen. Det kan inte vara lyckligt, att man där håller prisnivån nere. Jag kan upplysa om att jordbrukarna redan reagerat. Om man jämför siffrorna från föregående år med årets, finner man exempelvis, att mjölkproduktionen under februari i år minskat med en procent, under mars med två procent och under april med tre procent. Och den vecka, som började den 6 maj, visade det sig i Mjölkcen-tralen, som representerar fem mellansvenska län, att mjölkproduktionen minskat med 6.17 procent. Det kan väl inte vara lämpligt att på denna viktiga vara fasthålla vid ett pris, som gör, att produktionen sjunker. Ingen här kan säga, när kriget är slut eller vilka framtidsutsikter vår import har. Det är mycket möjligt, att det en tid framåt ännu går att importera vissa livsmedelsprodukter, men det är inte säkert, att dessa möjligheter komma att stå öppna i framtiden. Jag vill i likhet med den förste ärade talaren säga, att om man nu klagat på livsmedelspriserna, bör man vända sig åt rätt håll. Det mjölk-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

pris, som jordbrukarna erhålla, har icke stigit, men exempelvis mejerikostnaderna ha sedan krigsutbrottet ökat med cirka 25 procent, vilket gjort, att man t. ex. inom Mjolkcentralen, vilken, såsom jag nyss sade, representerar fem län, har måst höja partihandelsmarginalen utan att jordbrukarna få kompensation ens för denna prisstegring.

Det har alltså varit önskvärt, att bankoutskottet eller åtminstone dess ärade ordförande hade litet mer klarlagt vad avsikten var med den av mig citerade satsen på sid. 9. Jag erinrar mig i detta sammanhang med glädje finansministerns yttrande beträffande vedproduktionen, vilket gick ut på att man måste eftersträva en sådan prisnivå, att produktionen stimuleras, när det gäller en vara, som är för landet outhärlig, och jag hoppas nu, att detta bankoutskottets utlåtande kommer att tydas på det sättet.

Herr Ohlin: Herr talman! Jag skall be att helt kort få beröra några av de synpunkter, som av herr Wohlin och herr von Heland ha förts inför kammaren.

Herr Wohlins uttalande gick ut på att det var egendomligt, att bankoutskottet inte hade berört en så viktig post i levnadskostnaderna som hyran, eftersom hyreskostnaderna både i Stockholm och på många andra platser äro synnerligen betungande. Jag instämmer naturligtvis helt med herr Wohlin däri, att hyrorna här äro höga och att de inom stora delar av landet kännas som en tung belastning på folket. Men vid behandlingen av det praktiska problem, som nu föreligger, har det varit en självklar utgångspunkt att undersöka, i vad mån förutsättningar kunna skapas för att förhindra eller begränsa en *prisstegring*. Den stora frågan om att reformera samhället så, att det hela tar sig annorlunda ut, kan naturligtvis tagas upp i detta sammanhang, men jag tror, att problemet är stort nog i alla fall. Den praktiskt föreliggande frågan är alltså den: i vad mån har en stegring av hyreskostnaderna bidragit till en höjning av levnadskostnader och prisnivå i Sverige? Såsom envar vet, är svaret på den frågan: i mycket ringa grad. Det är alltså icke riktigt, att en väsentlig del av orsakerna till den prisstegring och levnadskostnadshöjning, som ägt rum i Sverige, skulle ligga i en hyresstegring. Det förhåller sig tvärtom så, att den enda stora post i levnadskostnadsindex, som icke har undergått någon väsentlig höjning, är just hyresposten.

Nu pekar emellertid herr Wohlin på att genom införandet av bränsleklausuler bördan av fördyringen av bränslet på många håll vältrats över på hyresgästerna, ehuru fastighetsägarna skulle ha kunnat bära en större del därav. Jag skall inte här ingå på denna stora fråga. Men jag måste säga, att jag inte riktigt förstår, att ett avgörande på denna punkt väsentligen skulle vara beroende av om hyresgästernas antal är större än fastighetsägarnas; det är en omständighet, som i detta sammanhang förefaller mig vara av mindre intresse. Jag begränsar mig till påpekandet, att den stegring av hyreskostnaderna för perioden från sommaren 1939 till sommaren 1940, som har inträffat till följd av bränslefördyringen, har för ifrågavarande folkgrupper medfört en genomsnittlig höjning av levnadskostnaderna, som i varje fall utgjort mindre än en procent. När vi nu ha att röra oss med en höjning av levnadskostnadsindex från låt oss säga 164 till 186, alltså över ett tjugotal enheter, är det ganska klart, att man icke kan hävda, att en huvuddel av problemet ligger i bränslefördyringen.

Därför vill jag emellertid ingalunda på något sätt avstyrka herr Wohlins förslag, att frågan om på vad sätt bördan av bränslefördyringen skall fördelas upptages till övervägande av statsmakterna. Jag instämmer helt och hållet med honom därutinnan. Men jag vill endast påpeka, att det är *ur synpunkten av den fråga, som här behandlas*, en relativt liten sak. Det före-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
faller mig, som om herr Wohlin, för att draga ut konsekvenserna av sin argumentering, närmast bort förorda, att hyrorna skulle *sänkas*. Skulle det vara så, att herr Wohlin vill föreslå detta och kan ange någon lämplig metod att nu snabbt åstadkomma en allmän hyressänkning, då kommer naturligtvis diskussionen i ett annat läge. Men tills vidare ha vi ju inte fått något förslag, som skulle göra det möjligt att i nuvarande situation åstadkomma en allmän hyressänkning.

Jag konstaterar sålunda, herr talman, att den enda post, som praktiskt taget stått stilla under den prisstegringsperiod vi onekligen äro inne i, är hyresposten, och att därför, även om jag ingalunda vill avstyrka en undersökning av den fråga herr Wohlin reste, denna fråga ur här föreliggande synpunkt är av relativt mindre vikt.

När herr Wohlin sedan säger, att en mindre och naturlig prisstegring på jordbruksprodukter, som skulle sprida sig över hela budgeten och därigenom bli mindre kännbar, nog skulle kunna bäras, vill jag göra den reflexionen, att en prisstegring på livsmedel, som inte skulle vara större än att den kompenseras av en genomförbar sänkning av nuvarande hyreskostnader, bleve infinitesimal och nog inte skulle kännas av jordbrukarna.

Det är klart, att den fråga, som herr Mannerskantz och därefter herr von Heland här rest, är av utomordentligt stor betydelse. Jag skall bara göra en kort reflexion, därvid jag skall utgå ifrån det yttrande, som fälldes av herr von Heland och som ju i det väsentliga följde samma linjer som dem herr Mannerskantz antydde. Herr von Heland säger: »Låt priserna stiga, så att vi få fram varorna, ty att få varorna är dock det viktigaste!» Jag instämmer helt med honom i detta sista och hänvisar liksom andre vice talmannen till det uttalande, som utskottet har gjort, där det just säges, att en förhöjd ersättning »bör i huvudsak endast få förekomma i sådana fall, där ett bibehållande av en relativt låg ersättning för visst arbete skulle minska förutsättningarna för landets förseende med erforderliga varor». För min del har jag därvidlag närmast haft i tanke vedavverkningen. Jag tror, att den ersättning, som utbetalades för ett år sedan, får anses ha varit för låg för att tillfredsställa de krav, som nu kunna ställas. Men herr von Heland vill generalisera detta till att gälla alla livsmedelspriser. Om hans tankegång accepterades, skulle statsmakterna ha bundit sina händer i fråga om den ekonomiska politiken på ett ganska betänkligt sätt. Herr von Heland tycks mena, att om man höjde priserna på alla jordbruksprodukter, skulle vi få mer av dessa produkter. Jag vill för min del ifrågasätta detta. Det är alldeles klart, att om man höjer priset på *en* jordbruksprodukt, t. ex. mjölken, men inte på de övriga, kasta sig jordbrukarna på att framställa mjölk, men om alla jordbruksprodukters priser förändras i samma proportion, så att jordbrukarna inte ha någon anledning att övergå från en produkt till en annan, är då inte mängden jordbruksprodukter, som kan framställas, bestämd i det väsentliga av tillgången på fodermedel, gödningsmedel och arbetskraft? Är det inte klart, att jordbruket kommer att använda de gödningsmedel, fodermedel och den arbetskraft, som finnes till förfogande, och därav producera så mycket som möjligt?

Jag tror alltså, att man inte kan utvidga den sats, som herr von Heland här fört på tal, till att gälla ett så stort område som det han avsåg. Men jag instämmer gärna med herr von Heland däri, att jordbruket givetvis skall behandlas på samma sätt som andra näringar, om det var det han menade — ibland verkade det, som om herr von Heland menade, att jordbruket skulle behandlas litet annorlunda — men i det väsentliga tror jag hans mening var, att jordbruket skulle behandlas som andra näringar. Och därom är jag helt och hållet ense med honom. Jag går därvidlag kanske en aning längre än andre

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

vice talmannen, med vilken jag för övrigt i allt instämmer. Jag menar nämligen verkligen, att den allmänna princip, som bankoutskottet uttalat, bör innebära kompensation åt varje producent för stegrade *produktionskostnader*. Men det är klart, att kompensation för stegrade *levnadskostnader*, såsom också andre vice talmannen påpekade, icke kan ges. I egenskap av producenter böra jordbrukarna således få ersättning för sina stegrade kostnader, men i egenskap av konsumenter få de inte begära ytterligare prishöjning, så att de skulle kunna leva som vanligt. Vi få alla i egenskap av konsumenter bära en del av den börda, som höjda levnadskostnader innebära.

När jag säger, att den allmänna principen bör vara, att höjda produktionskostnader kompenseras med högre priser, men att priserna icke böra få stiga mer, är det emellertid klart, att därtill får göras ett mycket viktigt tillägg, ett tillägg som också berör jordbruket. Om en näring träffas av en hård kris, kan den givetvis inte få komma till staten och begära, att den skall vara precis likadant ställd som förut, som om det inte hade inträffat någon speciell kris för denna näring. Antag, att representanter för pappersmasseindustrien komme till statsmakterna och sade, att de visserligen inte längre kunde exportera, men att de i pappersmasseindustrien arbetande människorna inte borde ha någon olägenhet därav, utan att dessa svårigheter borde fördelas lika på alla medborgare, och att de, som äro arbetslösa i pappersmasseindustrien, inte borde drabbas av ett dugg större försämring än de, som arbeta i andra industrier! Detta går ej. Det är klart, att kristräffade industrier inte kunna av staten begära att få bli behandlade på detta generösa sätt. I den mån således jordbruket i likhet med pappersmasseindustrien och andra exportnäringar eller i likhet med andra industrier, som kommit i svårigheter till följd av minskad tillförsel av råvaror utifrån, blir träffat av en kris, måste denna omständighet tagas i betraktande, när statsmakterna taga ställning såväl till jordbrukspriser som till omfattningen av den kontanta subvention, som folket har råd att bära.

Herr talman! Jag skall inte gå vidare in på denna i och för sig mycket stora och viktiga fråga, utan endast ännu en gång understryka vad herr Åkerberg framförde, att höjningen av levnadskostnaderna kunna icke alla få kompensation för, ty detta skulle betyda att vi levde som vanligt, och när hela folket fått det sämre, kunna inte alla svenska medborgare leva lika bra som förut. Om man accepterar denna utgångspunkt, såsom andre vice talmannen gjorde och som jag tror att även departementschefen gör i sitt uttalande, följa därav konsekvenser inte blott för jordbrukspolitiken, utan även för hela lönepolitiken. Det förefaller mig därför vara alldeles ofrånkomligt, att statsmakterna snart få taga ställning till de avtal, som träffats mellan parterna, både när det gäller industriens arbetare och tjänstemän och då det gäller andra anställda. Då frågan om statstjänstemännens dyrtidstillägg snart måste komma upp på grund av att där finns en övre gräns fastställd, hoppas jag att man i det sammanhanget, och i varje fall så snart som möjligt, kommer att upptaga även frågan om lönepolitiken för industriens anställda och tjänstemän. Det går inte längre att uppehålla denna fiktion, att man skall få kompensation för allra största delen av levnadskostnadsökningen. Sveriges folk har kommit i ett så mycket sämre läge, att vi alla måste reducera vår levnadsstandard, och då är talet om en nästan fullständig kompensation en ren fantasi, men det är en farlig fantasi, därför att försök i den vägen komma att ge kraft åt de prisstegrande tendenserna.

Herr talman! Jag vill med dessa ord endast yrka bifall till bankoutskottets utlåtande. Jag gör den lilla slutreflexionen, att om riksdagen skulle godkärna detta utlåtande, som i allt väsentligt överensstämmer med vad bankofullmäktige

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

ha uttalat och vad departementschefen framfört, så hoppas jag att myndigheterna och privata organisationer komma att visa sig i framtiden vara villiga att taga konsekvenserna av ett sådant från alla håll godkänt utlåtande. Jag vill då särskilt understryka vikten av att regeringen låter sig angeläget vara att påverka *alla* grupper i samhället i denna riktning.

Herr von Heland: Herr talman! Jag har ingen orsak att polemisera mot herr Ohlin. Jag vill endast taga fasta på en sak i hans anförande.

Herr Ohlin ansåg, att man icke kunde ge sig till att med prisförbättring stimulera *hela* jordbruksproduktionen, utan att det för att få någon verkan gällde att koncentrera stimuleringen på vissa varor inom produktionen. Då skulle jag vilja veta en sak — om inte bankoutskottet känner till det, kanske man skulle kunna få veta det i annat sammanhang, eventuellt i jordbrukspropositionen. Är det med avsikt, som man håller nere priset för mjölkproduktionen? Vill man, att denna produktion skall minska, och kan detta vara beroende på att man har använt en så stor del av valuta-reserven för att inköpa råvaror för margarinindustrien? Vi ha ju visserligen nu stoppat margarinindustrien, trots att det inom landet finns råvaror för ungefär ett och ett halvt års normal konsumtion av margarin. Vi jordbrukare måste emellertid reflektera över om det är statsmakternas avsikt, att man skall minska mjölkproduktionen inom landet? Det vore naturligtvis av oskattbart värde för jordbrukarna att få visshet därom. Jag hoppas alltså, att om man med hänsyn till den princip, herr Ohlin här anförde, icke kan tillåta bra priser på alla jordbruksprodukter för att stimulera till ökad produktion, jordbrukarna skola få klarhet i den för dem mycket viktiga frågan: vilka varor vill man ha producerade inom landet, och vill man, att den tendens till minskad mjölkproduktion, som nu visat sig, skall fortsätta? Då är det ju bättre, att jordbrukarna få reda på det genast, så att man litet hastigare kan släppa denna ofördelaktiga produktionsgren.

Herr Wohlin: Herr talman! Jag gav i mitt förra anförande avsiktligt en mycket mjuk formulering åt min kritik av bankoutskottets utlåtande beträffande hyresfrågan, men jag nödgas i anledning av herr Ohlins anförande något skärpa denna kritik. Herr Ohlin förklarade helt framt, att bostadsfrågan, som jag här har berört, vore »en liten fråga». Herr Ohlin, som vid tidigare tillfällen brukat röra sig med mycken statistik och måhända icke alltid med sina statistiska siffror ställt de rätta prognoserna för framtiden, förklarade också, att stegringen av hyreskostnaderna hade utgjort mindre än en procent — jag förmodar att han åsyftade: av den allmänna prisstegringen. Men detta bankoutskottets utlåtande avser tiden den 1 juni 1940—den 30 juni 1941, och det är fråga om principerna för den svenska penningpolitiken under det år, som ligger framför oss. Det torde väl för alla vara uppenbart, att den kolklausul, som jag omnämnde i mitt anförande, med avseende å huvudmassan av hyreskontrakt införts med hänsyn till den 1 oktober innevarande år och sålunda kommer att få sina katastrofala verkningar för tusentals hyresgäster under nästkommande vinter, förutsatt att kolpriserna komma att på grund av avspärrnings- och andra förhållanden vara höga. Man kan väl icke tala om den prisstegring, som varit till dags dato, när man handlägger ett betänkande, som avser programmet för penningpolitiken under mer än ett år framåt från innevarande dag. Och hur man kan säga, att hyresfrågan är en liten fråga, samtidigt med att man i bankoutskottets betänkande ägnar ett helt stycke åt frågan om taxorna för gas och elektricitet, vilken sistnämnda fråga sålunda skulle vara en stor fråga, värd att omnämnas, medan man

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

samtidigt hoppar över hela den oändligt mycket större frågan om hyreskostnaderna? Det är för mig obegripligt.

Herr Ohlin: Med anledning av herr Wohlin's uttalande vill jag endast erinra om att det var herr Wohlin själv, som uttalade sig om den hyresstegring, som redan har ägt rum, vilket gav mig anledning påpeka, att det är en relativt liten sak.

Vidare vill jag understryka, att herr Wohlin citerar ur minnet felaktigt. Jag har inte sagt, att bostadsfrågan är en liten fråga; jag har sagt, att den höjning av bostadskostnaderna som ägt rum är ur synpunkten av den allmänna prisstegringen en liten sak, och det konstaterar jag med glädje att herr Wohlin inte kunnat eller velat bestrida.

Därnäst vill jag helt och hållet instämma med herr Wohlin i att, när det gäller framtiden, det är ingen som vet vad som kan ske, och då kan det mycket väl hända, att frågan om kolklausulerna kan komma att få väsentlig betydelse. Det var därför jag instämde med honom i att statsmakterna borde ägna uppmärksamhet åt denna fråga. Jag har endast velat bidra till att ge riktiga proportioner åt den av herr Wohlin framförda synpunkten, så att inte någon, som hörde hans anförande, eventuellt skulle tro, att den levnads-kostnadsstegring som redan ägt rum, har något mera väsentligt samband med en stegring av hyreskostnaderna, ty detta är icke fallet.

Jag vill sedan begagna tillfället att göra ett litet tillägg. Om det är så att man vill hålla nere hyreskostnaderna — och det vill jag lika mycket som herr Wohlin — då är det av största vikt, att man verkligen gör allvar av den synpunkt, bankoutskottet så starkt understrukt, nämligen att man bör söka såvitt möjligt begränsa räntenivåns stegring. Ty stiger den låga räntan väsentligt, så kan man knappast i längden hindra en höjning av hyreskostnaden. Jag tror att ränteposten därvid är måhända viktigare än bränsleposten, i varje fall i längden säkerligen viktigare.

Till sist vill jag, eftersom jag ser att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet finns i kammaren, beträffande bränslepriserna till honom rikta den frågan, huruvida det inte skulle vara möjligt att nu inom en inte allt för avlägsen framtid åter sänka priset på kolbränsle i Sverige. Det förhåller sig ju så, att kol och koks nu säljas i mindre partier till priser, som ligga bort emot det tredubbla av förkrigspriset, medan, om jag inte är oriktigt underrettad, det importpris, vi betala vid import söderifrån — även om jag inte här vill ange några detaljerade siffror — i alla fall ligger under hälften av det pris, som uttages vid försäljning. Det har fallit på min lott att tidigare kritisera statsmakterna för att man sålt kol och koks för billigt i höstas; nu undrar jag, om inte möjligen staten går för långt åt andra hållet, i den mån man nämligen säljer kol och koks i mindre poster till priser som ligga mer än dubbelt så högt som importpriserna. Det är tänkbart, att man genom åtgärder på den vägen skulle kunna praktiskt inverka på följderna av eventuella kolklausuler.

Herr statsrådet Wigforss: Jag hade knappast trott, att jag skulle få anledning att deltaga i denna diskussion, ty jag tror att man är praktiskt taget enig om de allmänna principerna, medan det är ytterst svårt att i förväg uttala sig om tillämpningen. Men eftersom ett par frågor ha riktats till mig och det dessutom har yttrats några ord beträffande jordbrukspriserna, som jag skulle vilja anknyta några reflexioner till, skall jag be att först med anledning av herr Wohlin's fråga få säga, att efter det yttrande, som herr Ohlin nu höll, har det väl framgått, att meningsskiljaktigheterna mellan dessa båda

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

kammarledamöter inte äro så stora, som man från början kunde tänka sig. Herr Ohlin har närmast tagit sikte på vad som hittills har hänt i fråga om hyresmarknaden, under det herr Wohlin med all rätt har pekat på de risker, som kunna finnas i fortsättningen. Jag får nog erkänna, att jag anser de riskerna vara mycket allvarliga, och på herr Wohlins fråga, om man vid behandlingen av hyresproblemen kommer att inom regeringen känna sig bunden av de gammalliberala doktrinerna — jag tror han uttryckte sig så, men jag har hört det endast i referat — skulle jag vilja svara, att lika litet som i den ekonomiska politik i övrigt, som förts under de senaste tiderna, komma några doktriner alls att vara avgörande utan försök att göra det bästa möjliga i en besvärlig situation, även om detta skulle medföra ingripanden och kanske i viss utsträckning även subvention.

I detta sammanhang skall jag svara på herr Ohlins fråga om kolpriserna. Det är alldeles uppenbart, att på grund av den avspärrning för det dyrare kolet och den dyrare koksen, som inträtt, har genomsnittspriset, som sattes med hänsyn till en fördelning mellan dyrare och billigare vara, blivit högre än det pris, för vilket man för tillfället kan importera, men det har inte syntts nödvändigt att omedelbart göra en ändring i det fallet. Vi ha ju förut subventionerat, och då har det förefallit att inte vara så orimligt, att kanske under en kort tid de lägre priserna skulle kunna bidraga till att täcka någon del av dessa kostnader, framför allt som bränslesäsongen praktiskt taget har närmat sig sitt slut.

Hur det skall förfaras i fortsättningen, kan jag inte för ögonblicket yttra mig om. Den avgörande riktlinjen, som jag nog förmodar att man är ense om, är att försöka såvitt möjligt förebygga en prisstegring av det slag, som kallas inflationistisk. Det är tydligt, att varje försök från olika grupper sida att pressa upp sina inkomster i penningar försvårar en sådan politik, och detta gäller naturligtvis i lika hög grad alla olika samhällsgrupper. Därför vill jag nog säga, att jag är ense med herr Ohlin om att principen skall vara, att den höjning av produktionskostnaderna, som är en följd av fördyringen, får lov att ta sig uttryck i högre priser på de olika områdena, men den höjning däremot i de enskilda människornas levnadskostnader, som är en följd av den försvårade tillförseln, borde man taga, utan att försöka göra någon motåtgärd i form av strävan att uppnå höjda penninginkomster. Jag vill emellertid bara erinra om hur svårt det är att i praktiken tillämpa en sådan linje, helt enkelt därför att vi icke ha ett samhälle — ännu åtminstone, och jag vet inte, om alla skulle önska det — där alla medborgares inkomster fastställas i ett sammanhang, så att var och en från början vet vad han kommer att få, utan vi ha ett samhälle, där de enskilda försöka var och en på sitt område pressa upp ersättningen för sin prestation så gott de kunna, och då vi nu inte längre ha ett rent individualistiskt samhälle, utan ett gruppssamhälle, där olika mycket stora grupper agera, är det naturligt, att dessa stora grupper, var och en på sitt håll, försöka på detta sätt pressa fram en kompensation för sig. Var och en av dessa grupper, t. ex. lönearbetarna, kan mycket väl säga till sig och till andra, att om de visste att alla andra nöjde sig med oförändrade penninginkomster, skulle de också kunna göra det, men eftersom de förutsätta, att jordbrukarna icke komma att förtröttnas i sina ansträngningar att höja sina penninginkomster även utöver vad som är motiverat av produktionskostnadernas höjning och att andra samhällsgrupper inom handel, industri o. s. v. komma att göra på samma sätt, kommer saken i ett annat läge. Om en grupp, på låt oss säga tiotusen man, som går i avtalsrörelse, sade: »Det är ju alldeles uppenbart, att alla medborgare i detta samhälle icke kunna få kompensation för de försvårade levnadsomständigheterna och att vi inte få det bättre, om

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

alla få sina penninginkomster höjda, och därför skola vi, tiotusen man, låta bli att begära löneförhöjning», så bleve följden bara, om denna grupp låte bli att pressa igenom en lönehöjning men alla andra lyckades göra det, att denna grupp, som vore mest solidarisk och mest teoretiskt klarseende, finge bära en oproportionerlig del av den börda, som fördyringen lägger på hela samhället. Det är detta som gör, att jag i praktiken haft svårt att förstå, hur man skall kunna förhindra försöken att i viss mån åtminstone vinna kompensation för prisstegringen, även om det är uppenbart, att alla icke kunna vinna en sådan kompensation. Jag tror att det mesta man kan sträva efter är att göra det så klart som möjligt för folk, att det är en omöjlighet, att alla skulle kunna få det och att så småningom få dem att reducera sina anspråk och att göra dessa försök i så ringa utsträckning som möjligt. Därigenom skulle stegringen i praktiken kunna hållas väsentligen tillbaka.

Jag säger detta därför, att när vi hört herr von Heland tala om jordbruket, är det alldeles uppenbart, att herr von Heland resonerar såsom jordbrukare och tror att man för jordbrukets del skall kunna gå en annan väg än för andra. Herr von Heland har visserligen därvid anfört ett argument, som jag erkänner under andra förhållanden skulle ha en icke obetydlig bärkraft. Han går nämligen ut från den riktiga utgångspunkten, att om en grupp av samhällsmedborgare är relativt sämre ställd än andra och det därför vore skäligt att denna grupp finge sitt läge förbättrat även på andra gruppers bekostnad, bör denna grupp icke avstå därifrån. Därpå skulle jag bara vilja svara, att det inte är en lämplig tid och en lämplig situation att på ett genomgripande sätt försöka åstadkomma den rättvisare fördelning av denna världens goda, som de flesta av oss kanske annars skulle vilja eftersträva. Vi få i denna omvälvande tid åtminstone i stort sett finna oss i att den ekonomiska fördelning i samhället, som har utvecklats sig tidigare, för ögonblicket får anses vara bestående, såvida man inte i vissa fall kan peka på alldeles uppenbara missförhållanden, som böra rättas till. Men det är inte rimligt att säga, att sådana uppenbara missförhållanden skulle föreligga för en så utomordentligt betydelsefull och omfattande samhällsklass som jordbrukarna, så att man skulle kunna säga generellt, att den svenska jordbrukarklassen, utan hänsyn till vem som får betala det, i detta läge bör få sin ekonomiska standard förbättrad, ty den enda vägen för en sådan förbättring är uppenbarligen, att den sker på övriga samhällsklassers bekostnad. Jag tror därför, att på den punkten få vi nog säga, att fördelningsproblemet, försöket att förbättra sin ställning på andras bekostnad, får tills vidare skjutas åt sidan, såvida icke mycket starka, låt mig kalla det sociala skäl kunna anföras på vissa bestämda punkter.

Den andra punkten, som herr von Heland berörde och som naturligtvis från jordbrukarhåll med styrka brukar framhåvas, det är frågan om prishöjningarnas betydelse för själva produktionen. Jag är tyvärr inte tillräckligt kunnig i jordbruksfrågor för att klart kunna förstå, vad herr von Heland syftade på, då han menade, att om man inte fick en höjning av priserna på mjölkprodukter, så skulle produktionen av dessa varor minska. Jag har trott, att den nedgång av produktionen, som man möjligen kan peka på, hänger samman med bristen på importerade fodermedel, men det kan ju inte gärna ha varit herr von Helands uppfattning, eftersom han tvärtom inte gärna vill att vi skola importera varor, som han säger att vi själva kunna producera, utan att han därvid gör den reservationen, att man måste se till, huruvida vi kunna producera dem i tillräcklig omfattning. Och när herr von Heland återigen riktar sig mot margarinet och tycker det är besynnerligt, att vi skola importera råvaror till margarin, när vi kunna producera smör i Sverige,

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
glömmer herr von Heland, att även i det fallet ha vi en befolkning med en viss inkomststandard, som försöker skaffa sig bästa möjliga bärgning genom att köpa varor så billigt som möjligt, och det måste väl ändå anses, icke som en lycka utan som en olycka, om det svenska folket skulle utestängas från möjligheten att skaffa sig billigare fettvaror än dem, som det svenska jordbruket i detta ögonblick kan åstadkomma, när vi nu vilja hålla priset på mjölk och smör uppe så som vi göra. Jag tror att om herr von Heland tänker igenom saken, skulle han nog knappast vilja, att det svenska folket skulle nöja sig med den fettförsörjning, som det svenska jordbruket kan åstadkomma till det pris, som jordbrukarna anse vara för sig skäligt, och han skulle nog knappast vilja förmäna den stora mängden av svenska medborgare, för vilka dessa fettvaror äro för dyra, att skaffa sig fett på en annan väg.

Under sådana förhållanden, menar jag, kommer man tillbaka till den allmänna satsen, att vi få försöka jämka samman våra olika intressen. Vi få se till, att ökningsar, som inte kunna bevisas vara nödvändiga för produktionen, undvikas och att endast sådana förskjutningar i inkomstfördelningen mellan samhällsmedlemmarna, som kunna motiveras med mycket starka sociala skäl, i detta läge tagas upp till behandling. Jag tror, att om man kan ena sig om detta, återstå ändå tillräckligt stora och besvärliga problem, både när det gäller att sköta penningpolitiken och när man skall lösa alla de andra ekonomiska problem, som i detta läge tvinga sig fram, om man vill försöka bevara den svenska kronans värde, så gott detta överhuvud taget är möjligt.

Herr Lindblom: Herr talman! Det är mycket förklarligt, att herr Ohlin missförstod herr Wohlins yttrande beträffande hyresförhållandena, om det nu var ett missförstånd. Jag fick också den bestämda uppfattningen av yttrandet, att det avsåg den hyresstegring, som har införts. Det användes mycket starka uttryck; det talades bland annat om det olidliga tryck som hyresstegringen utgör och den enorma roll som hyreskostnaderna spela. Vare sig man ser på den hyresstegring som hittills inträtt eller man tänker på den som kommer att inträda den 1 oktober, tror jag att det är överord att använda sådana uttryck. Den klausul som här har varit omnämnd innebär en ersättning för den ökning som har uppstått i bränslekostnaderna.

Jag kan ju nämna i det sammanhanget, att om man utgår, såsom har skett i denna klausul, från ett pris av 2 kronor per hektoliter år 1939 och beräknar 20 hektoliter per eldstad, är det ju mycket lätt att få en föreställning om i hur stor grad denna prisförhöjning kommer att påverka levnadskostnaderna. Vi kunna ju stanna vid att räkna med en lägenhet på två rum och kök. Kokspriset är visst för närvarande 4,25 kronor per hektoliter; vi kunna ju säga 80 kronor för ton eller 4 kronor per hektoliter — en tjugufemöring betyder ju inte så mycket. Vid ett pris av 80 kronor per ton i stället för 40 kronor förut skulle ju dessa 20 hektoliter per rum, tillhoppa 60 hektoliter, medföra en ökning av 2 kronor per hektoliter eller sålunda 120 kronor för år för hela lägenheten. I klausulen är därjämte intagen den bestämmelsen, att därest varmvatten icke tillhandahålles, skall hyresgästen erhålla avdrag med 30 procent. Följaktligen går det bort sex hektoliter per rum för varmvatten. Om man utgår här ifrån dessa siffror, finner man att ökningen inte kan ha någon så avgörande betydelse för levnadskostnaderna, att det är motiverat att använda så starka ord som »olidligt tryck» och »enorm roll».

Jag vill också i detta sammanhang erinra om, att, möjligen med undantag

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

av några fall här i Stockholm, hyresvärdarna icke under den gångna bränslesäsongen ha höjt hyrorna, utan hela tiden betalat dubbla pris för bränslet utan att ta ut någon kompensation av hyresgästerna. Dessutom har man byggt skyddsrum, som ha dragit ganska stora kostnader, och vidtagit vissa åtgärder för hemskyddet som kostat pengar, vartill som bekant har tillkommit en avsevärd ränteförhöjning. Jag tycker inte, att det är rättvist att framställa hyresvärdarna såsom hårda och oresonliga och medverkande till levnadskostnadernas stegring. Att hyreskostnaderna överhuvud taget ha så pass stor betydelse beror ju på att kraven ha ökats i så väsentlig grad. Man kan säga att kraven på komfort under de senaste åren ha stegrats alltför mycket. Det är icke normalt när man genom att öka dessa krav ovillkorligen pressar upp hyreskostnaderna till en alltför hög nivå. Här kan i fortsättningen en besparing göras, om man vill åstadkomma en bättre avvägning.

Jag ber också att få understryka vad herr Ohlin sade om bränslekostnaderna. Socialstyrelsens senaste index visar ju att kostnaderna för bränsle och lyse ha undergått en stark stegring. Under sådana förhållanden måste det vara ett önskemål att det pris som nu åsättes kol och koks icke bibehålles på samma höjd, när det finns möjlighet att importera koks till väsentligt lägre pris än det för närvarande gällande marknadspriset.

Till slut skulle jag bara vilja säga att fastighetsmarknaden och andra hithörande frågor oftast bedömas utslutande ur Stockholmssynpunkt och att man inte sätter sig in i hur det verkligen förhåller sig på landsbygden och i landsortsstäderna. Jag tror inte man har rätt att fälla någon dom över fastighetsägarnas hyrespolitik, vare sig i det förgångna eller i avseende å tillämpningen av den bränsleklausul som här omnämnts.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr von Helands yttrande. Jag behöver efter finansministerns uttalande inte gå in i några detaljer beträffande vad han sade eller de frågor som han riktade till mig. Herr von Heland gick själv ganska mycket in på detaljer. Det tillkommer icke bankoutskottet eller dess ordförande att tala om för herr von Heland eller någon annan hur mycket mjölk som skall produceras i landet eller hur margarin- och smörprisen skola fastställas. Jag vill endast upprepa vad jag tror att jag nämnde i mitt första anförande, att kontentan i både bankoutskottets, finansministerns och bankofullmäktiges uttalande är att det finns ett intimt samband mellan den politik, som riksbanken för, och den ekonomiska politiken överhuvud taget i landet. Bankofullmäktiges skrivelse är, kan man nästan säga, ett nödrop. Bankofullmäktige ha ju till uppdrag att vårda sig om penningväsendet. Detta kunna vi icke göra, säga de, om vi icke få hjälp av er alla. Det avgörande är just den ekonomiska politik som förs av riksdagen. Denna vädjan ställes alltså till riksdagen, till regeringen och till de enskilda medborgarna och deras organisationer. Om inte deras politik skötes på ett sätt som harmonierar med riksbankens politik kommer den senare att hänga i luften. Detta är en vädjan som riktar sig inte bara till förnuftet utan också till lojaliteten hos människorna. Den riktar sig till alla.

Jag tyckte nästan att det låg något av hot i herr von Helands yttrande, att det är bra att jordbrukarna få reda på hur meningen är, så att de kunna vidta sina åtgärder. Jag tror inte att det nu är tider att ställa orimliga krav på en producentgrupp, men inte heller att uttala något hot. Det är riktigt i största allmänhet att jordbruksprisen skola vara sådana att de stimulera till en fortsatt produktion, men jag tror, att det vore fåfängt att lita endast till detta, om man skulle underlåta att vädja till såväl jordbrukarnas som andra

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
samhällsklassers samhällskänsla. Det finns en rättvis avvägning, och det är inte säkert att vare sig jordbrukarnas eget eller samhällets i dess helhet intresse är att denna avvägning medför en alltför stor förskjutning åt det ena eller andra hållet. Det gäller både för jordbrukarna och för löntagarna att deras intressen även i denna situation strängt taget äro sammanfallande. De kunna enligt min uppfattning inte klå varandra. Om jordbruksprisen skulle höjas, så att därigenom lönerna på andra områden finge en stöt uppåt, är jag säker på att det i främsta rummet komme att gå ut över jordbrukarna själva. Det är detta samband mellan den penningpolitik, som förts från kanske rent teoretiska utgångspunkter, och den allmänna politik som förs av landets regering och riksdag och dess på ena eller andra sättet organiserade medborgare, som man framför allt bör trycka på i en diskussion som denna.

Herr von Heland: Herr finansministern ansåg att tidpunkten inte nu var inne för en samhällsgrupp att få sina skäliga krav på en förbättrad ställning tillgodosedda. Detta skulle, menade herr finansministern, endast kunna ske på andras bekostnad. Ja, så är det väl alltid: det blir alltid på andras bekostnad som den ena eller andra gruppen får någon förbättring, och man kan ju då också säga att vissa andra samhällsgrupper ha fått en förbättrad ställning exempelvis på jordbrukarnas bekostnad. Jag vet inte med mig att jag framställt några orättmätiga krav. Jag har endast sträckt mig så långt som herr Ohlin ansåg att man kunde sträcka sig med hänsyn till bankoutskottets utlå-tande, det vill säga att jordbrukets folk skulle få likställighet med andra näringsutövare och bli behandlade på samma sätt. Herr finansministern ansåg inte att man kunde sträcka sig så långt, utan menade att om jordbrukarna hade en sämre ställning än andra samhällsgrupper, borde de i nuläget behålla denna, eftersom tiden var svår. Jag beklagar att detta är regeringens syn på saken. Jag anser att det även i nuvarande situation skulle vara ett samhällsin-tresse att förbättra ställningen för landsbygdens folk till likställighet med andra samhällsgrupper, även ur den synpunkten att det inte finns några så arbetskrävande näringar som just jordbruket och skogsbruket. Med hänsyn till den väntade arbetslösheten vore det väl synnerligen önskvärt om de arbetslösa skarorna kunde uppsugas av dessa arbetskrävande näringar. Men jag tror att en sådan överflyttning kommer att erbjuda svårigheter om en övergång till dessa näringar skulle medföra en sämre ställning. Det var ju denna omständighet som gjorde att det klickade på vedmarknaden i vintras. Att använda tvångs-förflyttning av arbetskraft kommer att visa sig mycket svårt, och det vore även ur den synpunkten mer önskvärt att näringarna bleve jämställda, så att en frivillig överflyttning kunde ske under de tider som stunda.

Herr Friggeråker: Herr talman! Med anledning av den kritik, som i denna kammare riktats mot utskottet av ett par ledamöter, som speciellt företråda jordbrukets intressen, vill jag framhålla, att jag icke förbisett formuleringen på den punkt, mot vilken anmärkning framställts, och jag skulle säkerligen icke ha godkänt denna formulering, om meningen hade varit att endast priserna på de för folkförsörjningen nödvändiga jordbruksprodukterna skulle hållas nere. Vi ha på lantbrukarhåll en ganska kännbar erfarenhet av vad detta betyder, ty under en lång följd av år ha priserna på jordbrukets produkter hållits snävt i underkant. Såväl herr von Heland som herr Mannerskantz kunna emellertid själva övertyga sig om att utskottet icke velat uttala sig i sådan riktning, ty om de studera utlåtandet, heter det där i fortsättningen: »Överhuvud taget synes genom den priskontroll, som staten i samverkan med industrien och handeln utövar genom den s. k. priskontrollnämnden, ävensom ge-

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)

nom andra åtgärder böra såvitt möjligt förhindras, att priserna stiga mer än som svarar mot produktionskostnadernas höjning.» Om denna sats icke hade funnits i bankoutskottets utlåtande, skulle jag naturligtvis aldrig ha godtagit detta. Men om kontrollen utövas på sådant sätt, att prissättningen icke allenast på jordbrukets alster utan även på andra företags och producenters varor övervakas, så är jag fullt tillfredsställd, och såvitt jag förstår, innebär utskottets utlåtande, att priskontrollnämnden skall göra detta.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att om man verkligen vill förhindra en prisstegring på jordbruksprodukter, så långt det överhuvud taget är möjligt, måste man enligt mitt förmenande även taga hänsyn till jordbrukets produktionskostnader, och därvid hoppas jag, att vi få stöd av priskontrollnämnden, så att icke sådana varor oskäligt fördyras, som jordbrukarna måste köpa för att kunna utöva sin näring. Det gäller att verkligen se till att icke några s. k. krigsvinster göras på dessa varor, och det får icke bli så, att å ena sidan jordbruket nödgas hålla sina priser i underkant eller kanske rent av sänka dem, så att det icke ens får sina produktionskostnader täckta, medan å andra sidan priserna på de varor, som jordbrukarna oundgängligen behöva för sin produktion, skola tillåtas att stiga på ett obehörigt sätt. Prisutvecklingen för dessa sistnämnda varor måste helt enkelt anpassas efter produktionskostnadsnivån.

Medan jag har ordet, herr talman, vill jag ytterligare framhålla en punkt, där jag måste uttala mina betänkligheter och en viss oro. Jag åsyftar här svenska penningmarknad. Efter krigsutbrottet inträdde ganska snart penningknapphet i vårt land. Denna penningknapphet har ju medfört, att vi fått ett höjt ränteläge. Jag vill starkt understryka vad utskottet uttalat i detta hänseende, och jag vill uttrycka en förhoppning, att de myndigheter, som i första hand ha uppsikt över bankernas räntepolitik, måtte beivra den strävan, som på sista tiden gjort sig gällande till att vidga marginalen mellan in- och utlåningsräntorna. Det vore beklagligt, om våra banker skulle utnyttja det försämrade penningläge, vari vi kommit, till att vidga denna marginal. Därför hoppas jag, att de av utskottet nämnda myndigheterna — riksbanken och bank- och fondinspektionen — måtte se till, att utskottets önskemål icke stanna på papperet utan verkligen bli beaktade. Jag vill särskilt understryka nödvändigheten av att man icke allenast förhindrar en ytterligare breddning av marginalen mellan in- och utlåningsräntor, utan om möjligt vidtager sådana åtgärder till besparing och rationalisering av bankernas arbetsätt, att denna marginal tvärtom kan minskas.

Att jag särskilt betonar detta beror på en omständighet, som väl är oss alla bekant, nämligen jordbrukets stora skuldbörda. Utvecklingen under åren 1932—1934, när vi hade höga räntor och låga priser på jordbruksprodukter, medförde för lantbrukarna en oerhörd skuldsättning. Denna skuldsättning har sedermera, trots att vi i flera år haft ett lätt penningläge och låga räntor, icke kunnat nedbringas i nödig utsträckning, och varför? Jo, helt enkelt därför att det under den föregående depressionsperioden icke fanns någon möjlighet för jordbrukarna att underhålla maskiner, redskap, byggnader och allt annat till följd av de ytterst dåliga konjunkturer, som rådde inom jordbruket. Trots de gynnsamma förhållanden, som sedan inträdde, har jordbruket icke kunnat tillräckligt återhämta sig. Skuldbördan tynger alltså lika hårt, ja, jag skulle nästan vilja påstå, att den har ytterligare ökats. Det betyder oerhört mycket för jordbrukets produktionskostnader, om räntorna här i landet stiga med $1\frac{1}{2}$ eller 2 %.

Om det därför skall vara någon mening med de strävanden, som vi alla vilja ägna åt att hålla prisnivån nere, måste de penning- och valutavärdande myndigheterna noggrant följa utvecklingen och se till att icke räntorna stiga

Ang. penningpolitiken under nuvarande kris m. m. (Forts.)
och krediten åtstramas. Vi jordbrukare äro särskilt känsliga för dessa företeelser, ty vi kunna icke kompensera dessa ökade utgifter genom att höja priserna på våra produkter, vilket däremot industrien har möjlighet att göra. Följaktligen hoppas jag, att man i de förslag till prisreglerande åtgärder, som, enligt vad jag förmodar, inom en nära framtid kunna väntas komma före på kammarens bord, icke skall försumma att taga hänsyn till den höjning i ränteläget, som inträtt den senaste tiden. Jag hoppas också, att våra banker icke skola förbise den hänvändelse, som utskottet riktat till dem, utan begränsa marginalen mellan in- och utlåningsräntorna, även om detta kommer att medföra en minskning i utdelningen till aktieägarna. Jag tror, att en sådan utveckling icke skulle lända någon, allra minst nyssnämnda aktieägare, till skada, utan bli till gagn för såväl jordbruket som övriga näringar och därmed för hela vårt folk.

Herr Ohlin: Herr talman! Med anledning av herr von Helands yttrande vill jag till undvikande av missförstånd bara helt kort påpeka, att jag uttalade som min åsikt, att jordbruket skall behandlas lika som andra näringar med avseende på kompensation för produktionskostnadernas stegring. Där emot har jag icke tagit ställning till den stora frågan rörande en omfördelning av nationalinkomsten här i landet med hänsyn till gamla oförrätter av det ena eller andra slaget. Den frågan tror jag, i likhet med herr finansministern, att vi skola skjuta på.

I anledning av herr finansministerns uttalande skulle jag vilja beröra vad som kanske är den viktigaste sidan av dagens fråga innevarande år. Herr finansministern sade, att det kan inte undvikas, att en grupp söker få kompensation för levnadskostnadernas ökning, ehuru den egentligen inte borde ha det. Den kan ju ej vara säker på att inte andra grupper begära kompensation, och om en viss grupp avstår, skulle den bli lidande. Om blott allesammans kunde vara säkra på att bli behandlade lika, skulle de kunna avstå från detta kompensationskrav. Det förefaller mig som om herr finansministern för ovanlighetens skull underlät att draga den naturliga slutsatsen av sitt viktiga och riktiga påpekande, nämligen den slutsatsen att regeringen kan samla parterna och få till stånd en överenskommelse mellan dem om att de *samtliga* skola följa samma politik och avstå från krav på kompensation i annan mån än den ur folkhushållets synpunkt är möjlig för alla. Jag tror för min del att det är på denna punkt som den av herr finansministern och herr Wohlin diskuterade frånvaron av doktrinarism kommer att sättas på sitt hårdaste prov. Kommer regeringen att våga samla alla parter till en gemensam överenskommelse om lösning av detta problem: att bestämma den mycket ringa kompensation för levnadskostnadernas höjning, som nu kan givas?

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 278, angående översten F. A. K. Allbrandts tjänstepensionsförmåner i händelse av förflyttning till lägre beställning;

nr 279, angående åtgärder för åvägabringande av effektivare kronouppbörd och skärpt kontroll därå;

nr 280, med förslag till lag om ändrad lydelse av 191 § strafflagen för krigsmakten;

nr 281, angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.; samt

nr 282, angående förlängd giltighet för den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

nr 35, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkamarväxlar m. m.;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till följd av olycksfall, som drabbat elev vid veterinärhögskolan; samt

nr 37, i anledning av väckt motion angående utredning om bankernas inflytande på näringslivet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 183.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till följd av olycksfall, som drabbat elev vid veterinärhögskolan.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 270, att utskottets hemställan i utlåtande nr 33, vidkommande förslaget nr 271, att utskottets hemställan i utlåtande nr 34 samt, i fråga om förslaget nr 272, att utskottets hemställan i utlåtande nr 36 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild ersättning för debitering av värnskatt; samt

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 288, att utskottets hemställan i utlåtande nr 165, vidkommande förslaget nr

289, att utskottets hemställan i utlåtande nr 166 samt, i fråga om förslaget nr 290, att utskottets hemställan i utlåtande nr 164 bifölles även av andra kamraren.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 278—282.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 213, av herr *Herlitz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.; och nr 214, av herr *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående långtjänstpremie åt vissa till beredskapstjänst inkallade värnpliktiga vid marinen jämte en i ämnet väckt motion;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avyttrande av vissa kronan tillhörande markområden jämte en i ämnet väckt motion;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande av anslag till anskaffning och förnyelse av flygmateriel;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa militära beställningshavare att tillgodoräkna sig tid för anställning i finsk tjänst för placering i löneklass m. m.;

nr 175, i anledning av väckta motioner om anslag till inventarier för förvaring av handlingar å landstomsområdesbefälhavareexpeditioner;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till anläggningar för oljelagring;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredkapsorganisation för budgetåret 1940/41;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till Statens sinnessjukhus: Avlöningar m. m.;

nr 179, i anledning av väckt motion om avdrag enligt civila avlöningsreglementet vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring såsom medlem av landstormskvinnoförening;

nr 180, i anledning av väckt motion angående beredande av ersättning för sådana skador å personlig löseegendom, som kunna tillskyndas svensk medborgare eller svenskt oskiftat dödsbo genom fiendens åtgärder vid eventuellt krig;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter; och

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för kronans räkning av vattenrätt i Indalsälven m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckta motioner angående det ekonomiska mellanhavandet mellan stad, som förenas med domsaga, och domsagans tingshusbyggnadsskyldiga;

nr 42, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i häst- och fordonsanskaffningslagen m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 31 mars 1938 (nr 87) angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslagen);

nr 44, i anledning av väckta motioner om översyn av lagstiftningen angående rekvisition för krigsmaktens behov; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion angående viss ändring i 19 § lagen om folkpensionering.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.33 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Måndagen den 27 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 276, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; samt

nr 283, med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m. och lag med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag dels till anordnande av en reservkraftstation i Fårösund, dels ock till vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket dels till barackbyggnader för landförsvaret, dels ock till vissa byggnadsarbeten för arméns hundgård;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionsrätten till vissa anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillfallen fast egendom;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursrätt för vissa ordinarie tjänstemän hos pensionsstyrelsen; samt

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för upprätthållande av verksamheten vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 294, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 295, till Konungen i anledning av konstitutionsutskottets memorial med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i stadgan den 26 maj 1909 om val till riksdagens utskott.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 296, till Konungen i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkamarväxlar m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 278, angående översten F. A. K. Allbrandts tjänstepensionsförmåner i händelse av förflyttning till lägre beställning.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 279, angående åtgärder för åvägabringande av effektivare kronouppbörd och skärpt kontroll därå.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 280, med förslag till lag om ändrad lydelse av 191 § strafflagen för krigsmakten.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 281, angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.; och nr 282, angående förlängd giltighet för den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Herlitz* m. fl. väckta motionen, nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Mannerskantz* motion, nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 171—182.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.

Ang. rätt för Konungen att utom riket upptaga lån m. m.

I en den 24 maj 1940 dagtecknad proposition nr 277, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, dels ock bemyndiga Konungen att, där det under krig, vari riket befunne sig, prövades oundgängligen nödigt, utom riket upptaga lån.

Ang. rätt för Konungen att utom riket upptaga lån m. m. (Forts.)

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Herlitz: Herr talman! Jag anhåller att få fästa kammarens uppmärksamhet på att detta utskottsutlåtande avser ett synnerligen viktigt ämne. Det är nämligen här, utöver vad rubriken ger vid handen, fråga om ett till tiden och beloppet fullkomligt obegränsat bemyndigande för Kungl. Maj:t att i riksgäldskontorets ställe utrikes upptaga lån. Anledningen till att jag har trott mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på denna fråga är, att jag skall tillåta mig att senare under dagens plenum väcka en motion, innefattande yrkande om vissa modifikationer i förslaget.

Härefter blev förevarande utlåtande på flera ledamöters begäran ånyo bordlagt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 41—45 och andra lagutskottets utlåtande nr 29.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 276 och 283 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 215, av herr *Undén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.;

nr 216, av herr *Pauli*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.;

nr 217, av herr *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.; samt

nr 218, av herr *Brandt*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare förlängd giltighet av gällande indelning för taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt kommunalskatt av samtliga orter i riket med avseende å levnadskostnadernas höjd;

nr 29, i anledning av väckt motion om jämställande av porter klass III i tillverknings-, försäljnings- och utminuteringshänseende med lättare utländska viner;

nr 30, i anledning av väckta motioner angående ändring av gällande bestämmelser om orsavsdrag enligt skatteförfattningarna;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 i Jönköpings län; samt

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med amorteringar å lån från fiskerilånefonden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 284, med förslag till lag om vissa ändringar i värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

Justerades protokollen för den 22 och den 24 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till talmannen, Första kammaren.

Under åberopande av bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet tillsvidare.

Hjelmarsnäs den 26 maj 1940.

Robert von Horn.

Att kabinettskammarherre *Robert von Horn* på grund av sjukdom (bronchitis acuta) tills vidare är oförmögen att deltaga i arbetet under pågående riksdag intygas härmed.

Hjelmarsnäs den 26 maj 1940.

Erik Bergner,
lasarettsläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående expeditivsvakten i finansdepartementet K. E. Axelssons lönetursrätt;

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 287, i anledning av väckta motioner angående slopande av markegångs-sättningen;

nr 293, i anledning av väckta motioner om utökning av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 291, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m., såvitt angår förordningsförslaget, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kungörelse om hänförande av vissa automobiler till fordonstypen motorredskap m. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 300, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare jämte i ämnet väckt motion.

Herr statsrådet *Bagge* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 285, angående byggnader för nomadskolorna.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1940 den 28 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1940—1943 efter herrar C. P. V. Gränebo och S. Stendahl, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1940—1943:

herr Anderson, Axel Ivar, i Norrköping, ledamot av riksdagens andra kammare med 47 röster,
 » Gränebo, Carl Petrus Valdemar, ledamot av riksdagens första kammare » 47 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1941 försiggått:

herr Magnusson, Harald Teodor, bankråd med 45 röster,
 » Ekman, Johan Fritjof, ledamot av riksdagens första kammare » 44 » ,
 » Andersson, Elof, i Fältenborg, ledamot av riksdagens första kammare » 43 » .

Carl Bengtsson.

C. J. Johansson.

Gunnar Bodin.

A. Danielsson.

År 1940 den 28 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret ej mindre för valperioden 1940—1943 efter herrar K. E. H. Hildebrand, K. H. Magnusson och K. A. Ryberg, vilka voro i tur att avgå, än även för återstående delen av valperioden 1938—1941 efter herr statsrådet G. H. Andersson, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

ordförande

för valperioden 1940—1943:

herr Hildebrand, Karl Emil Hildebrand, filosofie doktor med 44 röster;

fullmäktige

för valperioden 1940—1943:

herr Magnusson, Karl Hilding, i Skövde, ledamot av riksdagens andra kammare med 42 röster,
 » Ryberg, Karl Artur, ledamot av riksdagens andra kammare » 42 » ;

för återstående delen av valperioden 1938—1941:

herr von Stockenström, Bo Henrik, ledamot av riksdagens första kammare » 41 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1941 försiggått:

herr Andersson, Carl Olov Harald, i Dunker, ledamot av riksdagens andra kammare » 40 » ,
 » Ström, Torsten Emanuel, ledamot av riksdagens första kammare » 39 » ,
 » Persson, Gunnar, i Falla, ledamot av riksdagens andra kammare » 38 » .

*Carl Bengtsson.
 Gunnar Bodin.*

*C. J. Johansson.
 A. Danielsson.*

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 276, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 283, med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m. och lag med vissa bestämmelser om utländsk försäkringsrörelse här i riket vid krig m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 215, av herr *Undén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.; och

nr 216, av herr *Pauli*, i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Herlitz* motion, nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utövan- de under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Brandts* motion, nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 28—32 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 50 och 51.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 284 och 285.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 219, av herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.;

nr 220, av herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 110 regeringsformen samt § 3 mom. 9 och 10 tryckfrihetsförordningen;

nr 221, av herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet; samt

nr 222, av herr *Linderot*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg anhåller jag härmed om ledighet från riksdagsarbetet tillsvidare under juni månad.

Stockholm den 28 maj 1940.

Sven Linderot.

Det i ansökningen åberopade läkarintyget, som jämväl upplästes, lydde sålunda:

Att redaktör *Sven Linderot* lider av astmatisk bronkit samt på denna grund är i behov av vila i för sjukdomen lämpligt klimat intygas.

Stockholm den 27 maj 1940.

Ernst B. Salén.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i läkarintyget omförmälda hindret varade.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
